

● **Min favorittlærer** | 20 – Ingen lærer har utfordret meg slik ● **Reportasje** | 26 Orienteringsskolegården
● **Intervju** | 30 Vil ha verksteder på alle grunnskoler ● **Petit** | 32 Begeret er nådd ● **Kryssord** | 52

UTDANNING

6

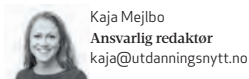
7. MAI 2021

utdanningsnytt.no

Skoleflink og skolelei

Til tross for flere satsinger daler
motivasjonen til ungdomsskoleelevene.
– Vi sitter for det meste og skriver.
Det er kjedelig, sier Øivind (14).

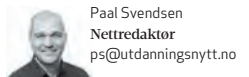
Innhold

Kaja Mejlbo
Ansvarlig redaktør
kaja@utdanningsnytt.no

Harald F. Wollebæk
Redaksjonssjef
hw@utdanningsnytt.no

Paal Svendsen
Nettredaktør
ps@utdanningsnytt.no

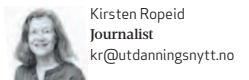
Ylva Törngren
Deskjournalist
yt@utdanningsnytt.no

Sonja Holterman
Journalist
sh@utdanningsnytt.no

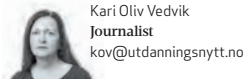
Jørgen Jelstad
Journalist
jj@utdanningsnytt.no

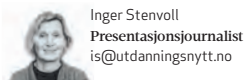
Kirsten Ropeid
Journalist
kr@utdanningsnytt.no

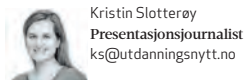
Marianne Ruud
Journalist
mr@utdanningsnytt.no

Kari Oliv Vedvik
Journalist
kov@utdanningsnytt.no

Inger Stenvoll
Presentasjonsjournalist
is@utdanningsnytt.no

Kristin Slotterøy
Presentasjonsjournalist
ks@utdanningsnytt.no

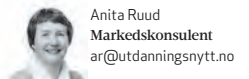
Ståle Johnsen
Debat- og bokansvarlig
sj@utdanningsnytt.no

Linda Sjødal
Markedssjef
ls@utdanningsnytt.no

Hilde Aalborg
Markedskonsulent
ha@utdanningsnytt.no

Anita Ruud
Markedskonsulent
ar@utdanningsnytt.no

● – Det verste er at det skjer så lite praktisk

Øivind Kro Baisgård (14) er lei av ungdomsskolen. Det er han ikke alene om. Elevundersøkelsen viser at motivasjonen daler fra femte klasse og når bunnen mellom 7. og 10. klasse. Politikernes tiltak, som valgfag og arbeidslivsfag, har foreløpig ikke gitt noen effekt.

10

Innhold

Aktuelt	4
Hovedsaken	10
Kort og godt	18
Ut i verden	19
Min favorittlærer	20
Spesialundervisning på Svalbard	22
Orientering og kartkunnskap på SFO	26
Intervju med Anne Finborud	30
Friminutt	32
Glimt	33
På tavla	34
Innspill	36
Debat	42
Kronikk	48
Kryssord	52
Lov og rett	53
Fra forbundet	54
Medlemstilbud	58

● Tastetrykk er inga erstatning for innsikt

36

I eit innspel tar Torgeir Parr Dimmen for seg korleis avansert omsetjingsteknologi gjer det vanskeleg å vurdere elevane sin faktiske kompetanse i nynorsk sidemål.

● En dedikert favorittlærer

– Ingen lærer har utfordret meg slik, sier legen Kaveh Rashidi om sin favorittlærer Jan Pålsgård.

● Petit: Når begeret er nådd

32

Hilde Eskild skriver om hvordan en hel nasjon har begynt å bøye seg i hatten.

Utdanning på nettet

I nettutgaven finner du blant annet løpende nyhetsdekning og debatt, utgaver av bladet i pdf-format og som e-blad, samt informasjon om utgivelser: utdanningsnytt.no

● Spesialundervisning i vektskåla

Kunnskapsdepartementet vil begrense retten til spesialundervisning på Svalbard. I et høringsforslag går det fram at elever med større lærevansker ikke vil ha rett til slik undervisning.

● For både kropp og hjerne

Både elever og voksne ved Hvalstad skole i Viken-kommunen Asker virker svært fornøyd med «Skoleorientering» fra Norges Orienteringsforbund.

UTDANNING

Utgitt av Utdanningsforbundet
Oahppolihttu

Besøksadresse

Utdanningsforbundet,
Hausmanns gate 17, Oslo
Telefon: 24 14 20 00

Postadresse

Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo

e-postadresse

redaksjonen@utdanningsnytt.no

Godkjent opplagstall

Per 1. halvår 2020: 168 193

issn: 1502-9778

Design

Itera Gazette

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav. Det er svanemerket og 100 % resirkulerbart.
Trykk: Ålgård Offset

Annonsekontakt

Mona Jørgensrud, salgssjef, HS Media AS
mj@hsmedia.no
Telefon: 62 94 10 32 / 911 73 473

Medlemsservice

Kontakt Medlemsservice ved spørsmål om abonnement og bladordningen, adresseendringer og Min side:
E-post: medlem@udf.no
Telefon: 24 14 20 00
Min side: udf.no/min-side

Medlem av
Fagpressen

Utdanning redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for redaksjonell uavhengighet og god presseskikk. Den som føler seg urettmessig rammet av Utdanning, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen.
Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen.

Forsidebildet

– Det verste med skolen er at det skjer så lite praktisk. Vi sitter for det meste og skriver, sier Øivind Kro Baisgård.
Foto: Marie von Krogh

Leder Steffen Handal

1. nestleder Terje Skyvulstad

2. nestleder Hege Valås

Sekretariatssjef Lars Erik Wærstad

● Leder

Kaja Mejlbo | Ansvarlig redaktør

Det er på tide med endring i ungdomsskolen

Tittelen er en oppfordring. Til politikere, skoleledere og skoleeiere, og til den enkelte lærer: Noe må gjøres på ungdomstrinnet!

Jeg har hørt lærere selv omtale ungdomsskolen som «det glemte trinnet». Jeg har sett hvordan motivasjonskurvene fra elevundersøkelsene daler og når bunnen på 10. trinn. Nå har jeg også hørt en 14-åring fortelle om hvordan han opplever ungdomsskolen.

For et par uker siden dukket det opp en e-post fra 14 år gamle Øivind i innboksen til Utdanning (Det er ikke hver dag ungdom skriver til oss!). Øivind er en skoleflink gutt, men han er lei. Da Utdanning besøkte ham hjemme på Moi i Rogaland, fortalte han om hvor lite motivert han er for mer teori, diktanalyse og grammatikk. Han savner praktiske oppgaver og skulle så gjerne fått mekke og skru også på skolen.

Det siste tiåret har det vært en rekke satsinger og tiltak i ungdomsskolen. Målet har vært å øke elevenes motivasjon og gi dem mer praktisk undervisning. Foreløpig er det likevel ikke resultater å spore på motivasjonskurven.

Det betyr ikke at man ikke lykkes på enkeltskoler eller i enkeltfag. Mange skoler er blitt flinke til å sette i gang Nysgjerrigper-prosjekter og la elevene utfolde seg i elevbedriftene. Hvor mye praktisk undervisning som gis, virker imidlertid langt på vei å være personavhengig. Det beror på lærernes kompetanse, vilje og tid. Slik kan det ikke være lenger.

I år søkte mer enn halvparten av tiendeklassingene seg til yrkesfag på videregående trinn 1. De er 37.256 ungdommer som helst vil ha en praktisk videregående opplæring. Men gjenspeiles det i ungdomsskolen? Nei. Som Anna Hagen Tønder, forsker i Fafo, sier det: Etter ti år i skolen har man kanskje aldri holdt i en hammer.

Hva hadde skjedd med motivasjonen om elever fikk mekke og skru allerede på ungdomsskolen? Om alle skoler hadde velutstyrte sløydaler og skolekjøkkenet også ble brukt i matematikktimen? Hva ville vært resultatet hvis teorien ble omsatt til flere praktiske oppgaver med utgangspunkt i elevens interesser og det virkelige liv?

Kanskje hadde enda flere søkt seg til yrkesfag, akkurat slik Erna Solberg, Guri Melby og alle de andre på Stortinget vil.

Pandemien

ILLFOTO: PAAL SVENDSEN

Rødt nivå er effektivt for å begrense smitte i skolealder, ifølge en ny rapport fra Folkehelseinstituttet.

Hjemmeskole gir ikke bedre effekt enn rødt nivå

Folkehelseinstituttet slår fast i en ny rapport at hjemmeskole ikke gir bedre smittedependende effekt enn såkalt rødt nivå.

Konklusjonen er at rødt nivå er effektivt for å begrense smitte i skolealder, men at hjemmeskole ikke gir noen tilleggseffekt.

– For å begrense smitte i en kommune med høyt smittenivå vil rødt nivå være et mer forholdsmessig tiltak enn hjemmeskole, sier forsker og barnelege ved Folkehelseinstituttet Pål Surén.

Rapporten er basert på analyse av den tredje smittebølgen fra februar 2021 til april der kommuner med høyt smittenivå satte inn ulike tiltak i skoler i Oslo og kommuner i Viken.

Kommunene valgte ulike tiltak i skolene. Noen satte skoler på rødt nivå, mens andre så behov for å innføre hjemmeskole med heldigital undervisning.

– Ettersom kommunene valgte ulike strategier, har vi hatt mulighet til å sammenligne effektene av de ulike tiltakene, sier Surén.

Analysene er utført i perioden der versjon 4 av smittevernveilederne var gjeldende, og før innstramninger på gult og rødt nivå ble introdusert i de nye veilederne (gyldige fra 12. april).

Rapporten ble omtalt i Kommunal Rapport i uke 16.

©NTB

Felles anbefaling om o

Mange lærere rapporterer at de jobber mye ekstra under pandemien, men uten å få betalt overtid. Nå har Utdanningsforbundet og KS gått ut med en felles anbefaling om lærernes merarbeid.

TEKST Jørgen Jelstad | jj@utdanningsnytt.no

Lærerorganisasjonene har vært i full klinsj med kommuneorganisasjonen KS om overtidskompensasjon for lærere. Undersøkelser har vist at mange lærere rapporterer at de jobber mer enn normalt under pandemien, samtidig som få svarer at de får overtidstiltak.

– Noen steder får man dette til. Det er bra, men andre steder møter våre tillitsvalgte veggen. Derfor trengs det en egen innsats fra partene sentralt, sa leder i Utdanningsforbundet, Steffen Handal, i februar.

Møter mellom lærerorganisasjonene og KS i februar for å få på plass en midlertidig koronavtale som vil gi føringer for kommunene, førte ikke fram.

«Beskytte undervisningspersonalet»

Nå har Utdanningsforbundet og KS kommet fram til en felles anbefaling. Der skriver de at målet er å beskytte undervisningspersonalet mot høy og helseskadelig arbeidsbelastning i pandemisituasjonen, og å sørge for at det blir betalt overtid for pålagt eller avtalt arbeid utover bestemmelsene i arbeidstidsavtalen.

Videre skriver de: «Lærere og skoleledere må finne hensiktsmessige måter å sørge for dialog, vurdering av arbeidsbelastning og utbetaling av eventuell overtid. Når en lærer får arbeidsoppgaver som medfører at læreren jobber utover bestemmelsene i SFS 2213, er det viktig at dette tas opp med nærmeste leder. Det må da gjøres vurderinger om hvilke andre arbeidsoppgaver som skal tas bort eller nedprioriteres. Dersom dette ikke er mulig, må det utbetales overtid.»

Fire punkter

Utdanningsforbundet og KS viser til at man

særlig bør vurdere og drøfte følgende situasjoner:

1. Tid til praktisk tilrettelegging og smittevern.
2. Omorganisering på kort varsel. Omlegging innenfor arbeidsplanens ytre rammer som pålegges med kortere varsel enn to virkedager og ikke annen tilrettelegging som frigjort tid eller planleggingsdager gjøres. Med slik omlegging menes for eksempel bytte fra rødt til gult nivå eller at en hel skole/trinn/klasse går ut i karantene.
3. Undervisningstimer som krever ekstra for-

vertid for lærere

Lærerorganisasjonene har vært i full klinsj med KS om overtidskompensasjon for lærere.

Fire av ti barnehager måtte redusere åpningstidene

Økt smittetrykk vinteren 2021 tvang fire av ti barnehager til å redusere åpningstiden. Hardest rammet var barnehager i Oslo, Viken og Vestland.

I januar og februar måtte 39 prosent av landets 5600 barnehager redusere åpningstiden, en økning fra 30 prosent høsten 2020, viser en analyse fra Utdanningsdirektoratet.

I Oslo måtte 90 prosent av barnehagene redusere åpningstiden; i Viken 54 prosent og 48 prosent i Vestland. Av barnehager i Agder og Troms og Finnmark måtte kun 8 prosent redusere åpningstiden.

17 prosent av barnehagene måtte stenge helt eller delvis i vinter på grunn av smitteutbrudd eller smitteverntiltak. Ofte dreide det seg om én til tre dagers stenging. I Oslo måtte 46 prosent av barnehagene stenge, 32 prosent i Viken, 12 prosent i Vestland, men bare én prosent i Møre og Romsdal.

13.500 barn har vedtak om spesialpedagogisk hjelp, nedsatt funksjonsevne eller tegnspråkkopplæring i barnehagen. Analysen viser at mange av disse fikk et tilnærmet normalt tilbud denne tiden.

De stengte barnehagene ga et tilbud til åtte prosent av barna i barnehagen. Dette er enten barn av foreldre i samfunnskritiske yrker eller som regnes som sårbare barn.

– Mange barnehager har strukket seg langt, men jeg er fortsatt bekymret for de barna som ikke har fått et godt nok tilbud. Kommunene og øvrige barnehageeiere må passe på og følge opp fremover, sier kunnskaps- og integreringsminister Guri Melby (V) i en pressemelding.

og etterarbeid. Eksempler:

- Enkelttimer som på kort varsel må legges om til digital undervisning fordi en klasse/ flere elever i en klasse må i karantene.
 - Undervisningsopplegg som utføres på flere flater samtidig.
 - Andre undervisningsformer krever ekstra for- og etterarbeid.
4. Tid til faglig og sosial oppfølging av den enkelte elev ved hel eller delvis digital undervisning.

Lillestrøm kommune tok tak

Lillestrøm er blant kommunene hvor de har forsøkt å rydde opp i uklarhetene rundt overtidskompensasjon for lærerne.

Det førte til at romerikskommunen i samarbeid med de tillitsvalgte lagde en forenklet sekspunkts liste.

– I starten var det mye snakk om dugnad, men dette er ikke dugnad. Det er en del av hverdagen vår. Da er det bra at de ansatte er blitt mer klar over hvilke rettigheter de har, sa hovedtillitsvalgt

Lene Skjønhaug i februar.

Kommunalsjef for skolene i Lillestrøm, Kirsti Hettasch, sa at hovedprioriteringen hele tiden har vært at pandemien skal få minst mulig konsekvenser for barn og unge.

– Da må vi gjøre det som skal til i skoler og barnehager. Det betyr at vi trenger ansatte som strekker seg, men samtidig må de ikke overstrekkes på en måte som ikke holder over tid. For dette har vart lenge nå, sa hun.

Lønn

Tilbyr eldre Oslo-lærere flere tusen for

Utdanningsetaten i Oslo frykter for rekrutteringen og tilbyr lærere i grunnskolen over 62 år minst 24.000 kroner mer i lønn mot at de står i jobben ett år til. – Det viser at det finnes penger om det finnes vilje, mener Utdanningsforbundet.

TEKST Kaja Mejlbo | kaja@utdanningsnytt.no

«Osloskolen tilsetter hvert år 5–600 nyutdannede lærere, og mangelen på tilgjengelige lærere i arbeidsmarkedet er et stort problem, spesielt i grunnskolen trinn 1–4», heter det i et notat fra Utdanningsetaten i Oslo.

Nå ruller de ut et ekstraordinært tiltak for å sikre tilstrekkelig lærerressurser i småskolen neste år. Alle lærere over 62 år som underviser i grunnskolen, får tilbud om ekstra lønn mot at de står i jobben også i skoleåret 2021/22. 290 personer, fordelt på 245 årsverk, får tilbudet.

I kroner og øre utgjør det 1) seniortillegg på 80 tilleggstrinn = ca. 21.200 kroner (avtalefestet) 2) tillegg for å jobbe 1 år til = + 2 lønnstrinn = ca. 24.100 kroner

Totalt utgjør det et lønnstillegg på cirka 45 300 kroner. Lønnstrinnene får de også med seg frem til pensjonsalder.

For noen av de eldste lærerne over 65 år vil det være enda mer å hente. De vil totalt få 59.200 kroner for å jobbe enda ett år; av dette vil de to ekstra lønnstrinnene utgjøre 32.600 kroner.

Fylkeslederne for både Skolenes Landsforbund, Fagforbundet og Utdanningsforbundet har godkjent tiltakspakken.

– En varslet krise

– Når vi sier ja til dette, er det fordi vi er redde for at konsekvensen av ikke å godta det, vil være enda flere ukvalifiserte lærere i Oslo-skolen, sier Utdanningsforbundets leder i Oslo, Aina Skjefstad Andersen.

– Men dette er en varslet krise. Andelen læreren uten godkjent utdanning er høyere i Oslo enn i de andre storbyene. Bare om lag en tredjedel av skolene oppfyller lærernormen. Nå som søker-tallene til lærerutdanningen går ned, vil denne utviklingen bare eskalere. At disse straktiltakene kommer nå, er bålslukking. Kommunen må komme med mer langsiktig tiltak, sier hun.

Sist uke kom oversikten om søkingen til høyere utdanning. Den viser at langt færre ønsker

Som et tiltak mot rekrutteringsproblemer vil Oslo kommune betale eldre lærere ekstra for å beholde dem i skolen ett år til.

ILLFOTO TOM-EGIL JENSEN

å bli lærere. Totalt faller antallet som har lærerutdanning som førstevalg med 4,3 prosent. Den største nedgangen er i søknader til grunnskolelærerutdanningen:

- For trinn 1.–7.: ned 8,9 prosent
- For trinn 5.–10.: ned 12,9 prosent

Aina Skjefstad Andersen mener utviklingen bør bekymre både foresatte og politikere.

– Til syvende og sist handler det om elevenes rett til likeverdig opplæring. Vi mener alle elever har rett til en kvalifisert lærer i alle timer. I Oslo lar det seg rett og slett ikke gjøre. Det er bekymringsfullt, sier hun.

Lærertørke

Årsaken til at situasjonen er spesiell i år, er overgangen fra allmennlærerutdanning til masterut-

danning. Dermed uteksamineres ikke nyutdannede lærere hverken i år eller neste år.

Gry Ystebø i HR-avdelingen i Utdanningsetaten sier de sliter spesielt med å rekruttere lærere i norsk, matematikk og engelsk.

– Vi ser også at noen bydeler sliter mer enn andre. Men det er nesten større forskjeller mellom skoler enn bydeler, sier hun.

– Utdanningsforbundet etterlyser andre, mer langsiktige vedtak. Er det andre tiltak dere vurderer?

– Det må vi ta med partene. Akkurat nå er det covid-19 som gjelder, svarer Ystebø.

– Finnes viljen, finnes pengene

Aina Skjefstad Andersen kan likevel ikke la være å legge merke til at det ikke er småpenger etaten

å stå ett år til i jobb

nå blar opp. Tiltaket vil kunne koste flere millioner kroner, avhengig av hvor mange som takker ja til tilbudet.

– For meg ligger det en liten innrømmelse her. I lønnsoppgjøret strever vi med å få kommunen til å anerkjenne at lønns- og arbeidsvilkår er viktig for å rekruttere og beholde lærere. Men nå gjør etaten nettopp det, øker lønnen for å holde flere i jobb, sier Skjefstad Andersen.

– Det viser jo at det finnes penger om det finnes vilje.

– Foruten lønn, hvilke andre tiltak mener dere vil ha effekt?

– Vi har meldt inn våre forslag til etaten videre. Vi mener nyutdannede må få rett til kvalifisert veiledning gjennom hele året, samt ha noe mindre undervisningsplikt. Nedskriving av studielån, slik man har i Nord-Norge, kan også være en løsning for Oslo.

UDF-lederen mener det er ekstra viktig med lærere med godkjent pedagogisk utdanning i Oslo.

– Dette er en by med store forskjeller. Elevgruppene og elevsammensetningene er mer utfordrende enn andre steder i landet. Da er behovet for kvalifiserte lærere ekstra stort.

ARKIVFOTO MARIANNE RULUD

– Dette viser at det finnes penger der det finnes vilje, sier Aina Skjefstad Andersen, leder i Utdanningsforbundet Oslo.

Kopinor

DET LILLE EKSTRA

Gjennom kopieringsavtalen kan skolene supplere læremidlene ved å kopiere fra for eksempel bøker, aviser og innhold på internett. Det kan være av verdi når lærerne skal tilpasse undervisningen, være oppdatert, dekke spesielle emner, søke inspirasjon eller skape en personlig vri på et opplegg. Vi snakker om «Det lille ekstra».

Les mer og se filmer på Kopinor.no/skole

● Pandemien

Ingen lærere har fått godkjent covid-19 som yrkesskade

Covid-19 med alvorlige komplikasjoner kan gi grunnlag for yrkesskadeerstatning.

FOTO FERNANDO ZHIMAINCELA / PIXABAY

39 lærere har sendt inn skademeldinger til Nav etter koronasmitte. Men ingen har fått registrert covid-19 som yrkesskade.

TEKST Paal Svendsen | ps@utdanningsnytt.no

En årsak kan være at ikke alle søknadene er behandlet ennå.

– Det er et mindre antall av yrkesskadesakene som er behandlet så langt. Vi har ikke noen oversikt over hvor mange av disse som gjelder lærere, opplyser ytelsesavdelingen i Nav.

Det er covid-19 med alvorlige komplikasjoner som omfattes av yrkesskadereglene. Yrkesskadereglene for koronasmittede omfatter primært ansatte i helsevesenet, slår Nav fast.

Reglene gjelder også andre yrker der jobben gjøres i miljøer med særskilt sykdoms- eller smittefare, eller arbeidsområder hvor ansatte lett kan komme i kontakt med personer som er smittet av koronavirus. For disse yrkene vil Nav vurdere om virksomheten skjer i miljøer med særskilt sykdoms- eller smittefare.

Det er Arbeidstilsynet som mottar meldinger

om yrkesskader, og tilsynet opplyser at det er svært få meldinger om covid-19 i Norge.

– Det er en betydelig underrapportering av arbeidsrelatert sykdom til Arbeidstilsynet. Tallene sier derfor ikke noe om omfanget av arbeidsrelatert sykdom blant befolkningen, kun hva som er meldt til oss, sier Tone Eriksen, overlege ved avdeling for arbeidsmiljø og regelverk i Arbeidstilsynet.

Dansk lærer fikk godkjent yrkesskade

I Danmark har en lærer fått godkjent sykdommen som yrkesskade. Birgitte Pohl ble smittet med covid-19 av en elev i klassen og er nå den første lærer som har fått anerkjent sykdommen som en arbeidsskade i Danmark. Når sykdommen er anerkjent som arbeidsskade, vil det være mulig å få erstatning til for eksempel opptrening, hvis det blir behov for det, skriver Folkeskolen.dk.

● Samordna opptak

Færre har søkt lærerutdanning

● I år har 12.421 søkere en lærerutdanning som sitt førstevalg, viser tall fra Samordna opptak. Etter det Kunnskapsdepartementet kaller historisk høye søkertall i 2018 og 2019, er det i år en samlet nedgang på 4,3 prosent. Den største nedgangen er i søknader til grunnskolelærerutdanningen. Det er likevel 1,5 førstevalgsøkere per studieplass til lærerutdanningene samlet, og det er også mange søkere som har en lærerutdanning som andre- eller tredjevalg, vektlegger Kunnskapsdepartementet i en pressemelding.

● Utdanning

Neste utgave forsinka

● På grunn av pinsen vil en del av leserne motta Utdanning nr. 7 noen dager senere enn vanlig.

Kurslederopplæring i Mestring av Belastning (KiB)

Kurslederopplæring i belastningsmestring (KiB) er en kognitiv basert opplæring som går over fem dager. Etter opplæringen kan du holde kurs som går over ti ganger. Metoden er prøvd ut over flere år og er evaluert av Folkehelseinstituttet.

Foto: Camilla Norvoll

På kurslederopplæringen benyttes kognitiv teori og metode som forståelsesramme.

Etter gjennomført kurslederopplæring kan man holde kurs for f.eks. studenter som opplever ekstraordinære belastninger knyttet til pandemien.

Vedvarende belastning har dessverre kraft i seg til å endre egen forståelse, væremåte og handlinger. Dette kan bidra til å øke opplevelsen av slitenhet, redusere positiv aktivitet og undergrave tro på egne ferdigheter.

Gjennom å fokusere på betydningen av ulike mestringsstrategier kan deltakerne vurdere, og ved behov videreutvikle, hvordan de håndterer egen belastning. Slik kan deltakerne endre og bryte uhensiktsmessige tanke- og handlingsmønstre.

Kurslederopplæringen gjennomføres med forbehold om økonomisk tilskudd fra Helsedirektoratet.

917 53 531

Ole.oddvar.bruem@aof.no

www.fagakademiet.no

FAGAKADEMIET
AOF

Mekker på motivasjonen

Øivind (14) får gode karakterer, men kjeder seg i timene. – Det er på tide å tenke nytt om hva elever får av praktisk opplæring i grunnskolen, mener forsker.

TEKST Guri Waksvik, Kaja Mejlbo og Marianne Ruud FOTO Marie von Krogh

«Jeg hadde gledet meg til å bytte fra barneskole til ungdomsskole. Der trodde jeg at man skulle få mer ansvar og at skoledagen skulle handle mer om det virkelige livet. Jeg har alltid gjort det bra på skolen og gjør det fortsatt, men motivasjonen min er tynnslett.»

Slik startet e-posten fra 14 år gamle Øivind Kro Baigård. Gutten fra Moi i Rogaland var så frustrert at han hadde funnet frem pc-en. Med hjelp av pappa Magnar Baigård skrev han ned sine tanker og sendte dem til tips-innboksen i Utdanning.

«Diktanalyse føles som et kvelertak på lærelysten min. Hvorfor er det ikke mulig for en som vil bli mekaniker å lære mer om dette allerede på ungdomsskolen?», skrev Øivind.

– Pappa sa jeg burde skrive litt om hvordan jeg har det, istedenfor å klage. Derfor sendte jeg e-posten, forklarer han nå.

Det er fredag og endelig helg. For litt siden pakket Øivind sammen skolesakene sine på Lund ungdomsskole og heiv seg på sykkelen. Det gikk i et forrykende tempo opp den siste bakken. Nå er det snart taco.

– Det verste er at det skjer så lite praktisk. Vi sitter for det meste og skriver. Det er kjedelig. Jeg føler ikke at jeg får gjort noe, sier Øivind og slenger seg ned på sofaen.

14-åringen er nok ikke alene om å føle dette. Elevundersøkelsen viser at motivasjonen til elevene daler fra femte klasse. Mellom 7. og 10. klasse når den bunn.

I løpet av det siste tiåret har politikerne forsøkt en rekke tiltak i ungdomsskolen for å få pilene til å peke i motsatt retning.

- I 2012 gjeninnførte daværende kunnskapsminister Kristin Halvorsen valgfagene i ungdomsskolen.
 - Samme år gikk startskuddet for satsingen Ungdomstrinn i Utvikling (UiU).
 - Skoleåret 2015/16 ble arbeidslivsfag et fast tilbud.
 - 2019 lanserte Høyre-regjeringen et nytt valgfag: Praktisk håndverksfag.
- Felles for tiltakene har vært mer praktisk undervisning.

Kristin Halvorsen ville gjøre skolehverdagen mer variert. Arbeidslivsfaget skulle gi elevene en smakebit av de yrkesfaglige utdanningsprogrammene i videregående skole. Målet med den nasjonale satsingen UiU var å styrke elevenes motivasjon for læring og deres grunnleggende ferdigheter i regning, lesing og skriving. Håpet er

Oivind (14) strever med å finne motivasjon for ungdomsskolen. «Jeg får gode karakterer og lærerne er fornøyde med innsatsen min, likevel er dette ikke slik jeg hadde håpet», skrev han i en e-post til Utdanning.

● Valgfag i ungdomsskolen

I 2006 forsvant valgfagene ut av ungdomsskolen med Kunnskapsløftet.

De ble gjeninnført i 2012.

Skolene kan velge mellom 16 valgfag. Hver skole må tilby minst to.

Valgfagene Programmering og Praktisk håndverk ble permanente tilbud fra høsten 2020.

Med Fagfornyelsen fikk valgfagene nye læreplaner.

● Arbeidslivsfag

Første gang testet ut skoleåret 2009/2010.

Permanent tilbud fra 2015/2016.

Faget har to hovedområder: utvikling av produkter og tjenester og yrkesetikk og arbeidsmiljø. Arbeidsoppgavene skal knyttes til de yrkesfaglige utdanningsprogrammene i videregående skole.

Evalueringen viste imidlertid at faget i liten grad gjennomføres utenfor skolen.

Det er ikke obligatorisk for skolene å tilby arbeidslivsfag.

● Ungdomstrinn i utvikling

Satsingen Ungdomstrinn i utvikling (UiU) ble gjennomført i perioden 2012-2017.

Målet med den nasjonale satsingen var å styrke elevenes motivasjon for læring og deres grunnleggende ferdigheter i regning, lesing og skriving.

Mer praktisk og variert undervisning og utvikling av skolen som en lærende organisasjon har vært sentrale deler for å nå målet.

To sentrale funn fra evalueringen var at mange skoleeiere og skoleledere var positive til resultatene fra satsningen og at flere lærere har fått mer fokus på praktisk og variert undervisning.

at et praktisk håndverksfag skal få flere til å velge yrkesfag.

Men motivasjonskurven bare fortsetter å dale. Hvorfor lykkes man ikke?

– Ta utgangspunkt i eleven

– Noen av tilbakemeldingene vi fikk, var at valgfagene ikke var praktiske nok, sier Ingunn M. Eriksen.

Eriksen er forsker ved Nova, seksjon for forskning om ungdom, skole og ungdomskultur. Hun var en av dem som evaluerte valgfag-tiltaket fra 2012.

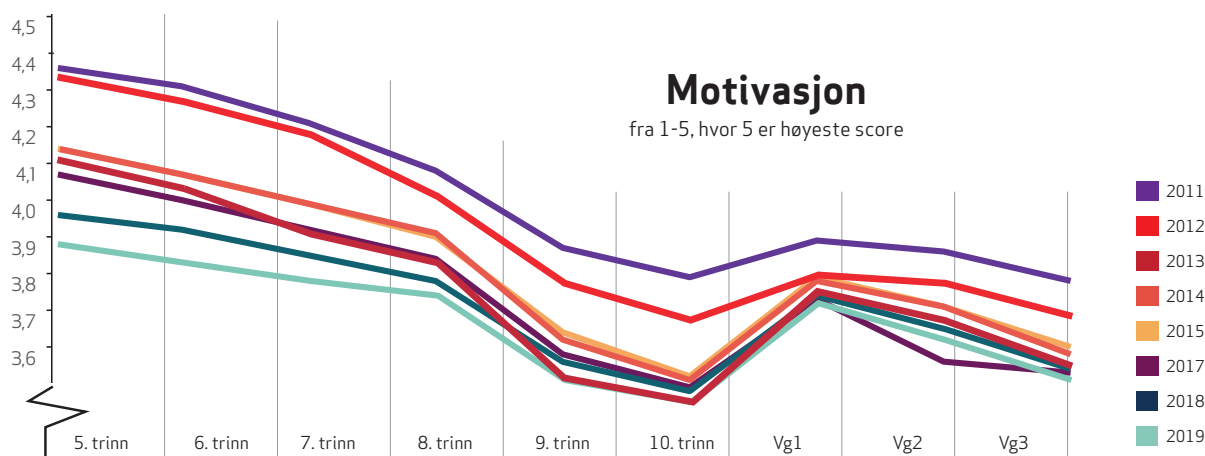
– Vi er ikke akkurat blitt nedringt på grunn av rapporten, innrømmer hun.

Men hovedkonklusjonen var at både elever, lærere og skoleledere elsker valgfag. Valgfagene var et kjærkomment avbrekk i skolehverdagen. Hvor store valgmuligheter elevene hadde, varierte imidlertid mye fra skole til skole. Skolene må bare tilby minst to av de nå 16 valgfagene.

– Selv om valgfagene var mer praktiske enn de

«Det verste er at det skjer så lite praktisk.»

Øivind Kro Baisgård (14)

Resultatene er hentet fra hovedrapportene fra Elevundersøkelsen fra 2011 til og med 2019.

teoretiske fagene, betydde det ikke nødvendigvis mer manuelt arbeid. En del etterlyste muligheten til å mekke og skru, sier Eriksen.

– Vi så også at elevene som verken var teoretiske sterke eller særlig fysisk aktive, fortsatt manglet et tilbud som fenget dem. Vår undersøkelse viste at de trivdes mindre enn sine medelever, også i valgfagene.

Professor ved lærerutdanninga ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU), May Britt Postholm, er ikke overrasket over at motivasjonskurven når bunnen på ungdomstrinnet.

– Når barna begynner på skolen, er det spennende å lære i seg selv. Når de blir eldre, blir de mer bevisste på hva de lærer og hvorfor. Da er det viktig at læreren bruker tid på å snakke med elevene om hva de skal lære, reflektere over hvorfor og diskutere hvordan. Gjør de det, vil også stoffet kunne oppleves som mer relevant for elevene, sier hun.

Postholm sier det er en utfordring å knytte undervisningen til hverdagssituasjoner og elev-

enes interesser.

– Men det handler egentlig om å ta utgangspunkt i elevene og ikke være så styrt av læreboka.

Professoren i Trondheim har skrevet flere bøker om klasseledelse og undervisning, og om satsingen Ungdomstrinn i Utvikling. Den var på mange måter en suksess, sier hun.

– Målet var å gjøre undervisningen på ungdomstrinnet mer praktisk, variert, relevant og utfordrende gjennom bedre klasseledelse og ved å utvikle en kultur for deling og samarbeid på ungdomsskolene. Der man har lyktes best, var på de skolene der lærerne fikk bruke sine erfaringer fra klasserommet og påvirke hvilke tiltak som skulle iverksettes. Da får de eierskap til prosjektet, og da er også mulighetene for utvikling og endring størst. Skoleutvikling handler om å forstå hvordan læring skjer.

Kanskje bilberger?

Øivind viser vei inn i garasjen. Sammen med pappa Magnar har han innredet den til verksted.

Hvert verktøy har sin plass. Øivind sveiser, pusser og skrur og smiler fra øre til øre.

Det er bare et knapt år siden han flyttet til Moi fra Mosjøen i Nordland. Han savner kameratene, skikkelig vinter og muligheten til å kjøre snøscooter. Men han er løsningsorientert. Nylig fikk han tak i en gammel tilhenger. Den skal bygges om og tilpasses crossen. En olabil skal også fikses, og onkel har lagt inn bestilling på et hagebord. Drømmen hadde vært å få gjøre mer praktiske ting på skolen også.

«På ungdomsskolen lærer man mange ting som har gått ut på dato. Det er vanskelig å forstå hvorfor en som skal gå på TIP må lære diktanalyse. Det er kanskje relevant for en som ønsker å bli forfatter, men ikke for meg.» skrev Øivind i e-posten. (TIP står for fagretning teknikk og industriell produksjon i videregående, red.anm.).

«Jeg mener at alle bør få like muligheter i skolen. Derfor burde det være minst like mye undervisning som kan relateres til livet etter skolen for den som er glad i det praktiske og konkrete, som

Sammen med pappa har Øivind innredet garasjen til sitt favorittsted: verkstedet. Men der stopper også hjelpen fra far. - Han kan ikke noe om å skru, men jeg får råd av bestefar og onkel, forteller Øivind.

for den som ser for seg en fremtid som forfatter.»

- Hvis jeg ikke tenker på lønn, kunne jeg tenke meg å bli bilberger, forteller han.

- En sånn som henter biler som har kjørt i grøfta. Det er ganske intenst når du er i gang, du kan jobbe 20 timer i strekk.

– Moro å eksperimentere

I timene på skolen derimot, der kjeder han seg ofte. Som i forrige uke, da mye av matematikktimen gikk til å forklare leksen han hadde gjort unna i en fei på søndagen.

- De som ikke hadde skjont den, fikk hjelp til å gjøre leksen i timen, mens jeg kjedet meg. Det går så sakte, sukker han.

Men alt er ikke helt svart. Han liker «teknologi og programmering», og naturfag er også ok, særlig hvis de holder på med eksperimenter. Læreren ga dem en avansert oppgave her om dagen. Den krevde teoretisk og praktisk kunnskap, og ikke minst, kreativitet.

- Vi skulle bygge noe rundt et egg, slik at egget ikke knuste hvis vi kastet det ut av vinduet. Det var moro, forteller Øivind.

Derimot forstår han ikke hvorfor han må lide seg gjennom norsk grammatikk og diktanalyse.

- Grammatikkregler, ordklasser og sånne ting er kjedelig. Jeg skjønner egentlig ikke hvorfor jeg må lære det. Jeg ser ikke noe vits. Det er bare i noen få yrker du får bruk for det.

Heldigvis legger tysklæreren hans størst vekt på å snakke, forstå og gjøre seg forstått.

- Vi har ikke så mye skriftlig, vi snakker mest. Det er ok, medgir Øivind.

- Tilnærmingen til faget er viktig. Man kan bli flink i grammatikk uten å pugge alt, skyter pappa Magnar inn.

Magnar, som selv er lærer på mellomtrinnet i barneskolen, forteller at de har gjort mye for å holde lærelyst og motivasjon oppe hos sønnen: Jegerprøven, aksjekurs og kurs hos den private kurstilbyderen Forskerfabrikken.

- Men det er vanskelig når Øivind kommer hjem fra skolen og er så frustrert.

Faren etterlyser mer praktisk tilnærming, og kaller ungdomskolen «det forsømte trinnet».

- Det er et problem for lærere å holde alle motivert. Men mer motivasjon til de flinke elevene er

Her skjer magien. Aller helst skulle Øivind fått skrudd litt i skoletiden også.

ikke bare lærernes ansvar. Det er et politisk spørsmål. Mer variert praktisk undervisning koster mer. Jeg tror likevel det er veien å gå. Vi får det igjen i andre enden. Motiverte ungdommer blir fornøyde samfunnsborgere som yter mer.

– Må skje endringer i grunnskolen

Det gir Grethe Nina Hestholm, førsteamanuensis ved yrkesfaglærerutdanningen ved Høgskulen på Vestlandet ham rett i.

– Det er på tide å tenke nytt om hva elever får av praktisk opplæring i grunnskolen, og se på hvordan den opplæringen forbereder elever på å begynne i et av de yrkesfaglige løpene i videregående opplæring, sier hun.

I 2020 tok hun doktorgrad på praksisopplæringen i grunnskolen. Hestholm så på hva som taler

«Motiverte ungdommer blir fornøyde samfunnsborgere som yter mer.»

Magnar Baisgård,
forelder

for en likeverdig representasjon av praktiske og teoretiske kunnskaper i grunnopplæringen.

– Barn og unge kommer stadig sjeldnere i kontakt med praktiske kunnskaper. I tillegg lages det et slags skille mellom praksissterke og praksissvake elever. Så forventes det at elever med gode karakter tar studiespesialiserende, mens elever med svake karakterer rådes til å velge yrkesfag, sier hun.

– En rekke tiltak er satt inn for å kompensere for lærevansker eller manglende motivasjon hos elever i grunnopplæringen, samt for å motvirke sosial reproduksjon. Men få har stilt kritiske spørsmål ved teoretiseringen av skolen, sier Hestholm.

Hun tok selv praktisk-estetiske yrkesfag etter grunnskolen. Så begynte hun å jobbe i barnehage, før hun tok mastergrad i pedagogikk. Nå underviser hun i praktisk-pedagogisk utdanning for yrkesfaglærere.

Hun mener fullføringsreformen kan bidra til at flere kan ta omvalg og utdanne seg videre som voksne.

– Faren for feilvalg og behovet for omvalg kan også bli mindre dersom grunnskolen tilbyr mer praktisk kunnskap, sier Hestholm.

Anna Hagen Tønder, seniorforsker i Fafo, sier mange er opptatt av at elever i videregående har for svakt faglig grunnlag i norsk, matematikk og engelsk fra ungdomstrinnet, men mener det mangler en drøfting av hvilke praktiske ferdigheter elever bør ha når de begynner i videregående.

– Jeg har ofte tenkt på at elever går ti år i grunnskolen uten at de har lært seg å håndtere en drill, holde i en hammer eller bruke et skrujern. Elever på studiespesialisering kan gå 13 år i skolen uten å ha lært seg å håndtere verktøy eller lage noe med hendene som de er stolte av, sier hun.

Forskeren mener langt flere elever enn de som søker seg til et yrkesfag vil kunne ha glede og nytte av å ha tilegnet seg praktiske ferdigheter.

– Det handler ikke bare om å bruke hendene. Det å jobbe praktisk handler også om å utvikle evne til problemløsning og samarbeid.

Ønsker mer ansvar

Ennå er det to år til Øivind skal ta et valg for fremtiden. To år til på ungdomsskolen. Han gleder seg ikke: – Jeg vet ikke helt. Det ser ikke ut til å bli noen endringer. Jeg skulle ønske vi fikk være mer voksne, få mer ansvar, sier han.

Han vet ikke hvilke valgfag han får velge blant neste år ennå, men han håper å fortsette med programmering.

– Jeg kunne også tenke meg trafikkalt grunnkurs. Sannsynligvis blir det ikke noe av. Egentlig har jeg lyst til å ha arbeidslivsfag. Det skal være et fag der du får prøve deg på en jobb, men slik fungerer det ikke. Det er blitt et fag for de som ikke gidder.

Utforsking og praktisk undervisning

Rektor Vidar Bogstad ved Lund ungdomsskole mener ungdomsskolen kan være for teoretisk.

– Det tilrettelegges mer for akademiske yrker og studie-spesialisering enn yrkesfaglige program, sier han.

– Men rådgivingstjenesten forbereder elevene godt til å ta gode valg. Hos oss har vi rådgiver i 54 prosent stilling, noe som er en god ressurs for en ungdomsskole på 134 elever, sier Bogstad.

Med Kunnskapsløftet 2020 tror han norsk skole er på rett vei. I Fagfornyelsen legges det mer vekt på ferdighetsmål og hvordan man når disse.

– Hyppig bruk av verbet «utforske» illustrerer dette. Den nye læreplanen gir mer tid og rom til et bredere spekter av arbeidsmåter med stasjonsundervisning, ny metodikk for fullklassediskusjoner og mer praktiskrettet undervisning. Lærerrollen dreies fra å være en formidler til å bli en arbeidsleder. Elevstemmen kommer også tydeligere fram, slik at lærer og elev sammen kan drøfte hvordan undervisningen kan tilrettelegges. Jeg tror sterkere deltakelse og innflytelse på egen læring er viktig for å øke motivasjonen.

Lund ungdomsskole har språkvalg i tysk, spansk, engelsk fordyping og arbeidslivsfag. Enkelte år tilbys også norsk fordyping.

– Når det gjelder arbeidslivsfag, har vi diskusjoner internt, både når det gjelder bredde, innhold, arbeidsmåter og samarbeidspartnere i lokalsamfunnet. Skolen er tilpasset elevmassen. Lund er en kommune med sterke tradisjoner innen industri og håndverk. Mange av våre elever velger å ta fagbrev, forteller Bogstad.

Inneværende skoleår har skolen hatt følgende valgfag fordelt på trinnene: Programmering, design og redesign, forskning i praksis, medier og informasjon, fysisk aktivitet og helse, produksjon av varer og tjenester, innsats for andre, natur, miljø og friluftsliv. De har også tiltak som gjør elevene bedre rustet for inngangen til videregående skole. Blant annet kan elevene i 10. trinn ha praksis i en bedrift eller institusjon en uke i løpet av høsten.

«Sterkere deltakelse og innflytelse på egen læring er viktig for å øke motivasjonen.»

Vidar Bogstad, rektor

Oivind har to år igjen til videregående skole. Han har ikke helt bestemt seg for hva han skal velge der, men én ting er sikkert: Han gleder seg til å ta en yrkesfaglig opplæring.

– Jeg mener tilbudet er bra til en elevmasse på 40–50 elever per trinn. Alle fag har en praktisk vinkling.

Bogstad understreker at elever og foresatte ikke er kunder, men brukere av skolen. Alle har rett til opplæring, men også plikt til opplæring. I dette ligger det plikt til å delta og engasjere seg.

– Kjedsomhet må ikke forveksles med lav motivasjon, og skal ikke nødvendigvis unngås. Jeg betrakter kjedsomhet som et ståsted med muligheter. Kjedsomhet kan være et godt utgangspunkt for refleksjon til endring. Lav motivasjon er i større grad en negativ tilstand. Elevene skal ikke underholdes, men engasjeres, sier han.

Vi har spurt to ungdomsskolelærere om hva de mener om ungdomsskolen:

– Trenger tid og opplæring

Hvem: Anne Helen Drange Torsvik, kontaktlærer for åttende trinn ved Øygarden ungdomsskule i Vestland.

– Jeg forstår at elever kan kjede seg på ungdomstrinnet og at noen synes det blir for mye stillesitting og for mange timer med teoretiske fag. Det at enkelte elever ønsker seg en mer variert og praktisk skolehverdag, er veldig gjenkjennelig, sier Torsvik.

Hun tror mer praksis og variasjon kan gjøre elevene mer motiverte. Samtidig peker hun på manglende kompetanse.

– Lærerne i ungdomsskolen er gjerne akademikere med bakgrunn fra høyskole- og universitetssektoren. Ikke alle har en yrkesfaglig kompetanse, sier hun.

For første gang underviser hun selv i arbeidslivsfag. For tiden er klassen delt i to. Den ene gruppa lager mat. Den andre bygger kajakkstativ som skal brukes av elevene som har valgt friluftsliv. Torsvik mener ungdomstrinnet er modent for endringer.

– Med fagfornyelsen tror jeg det kunne vært rom for å arbeide mer praktisk og variert. Men det kommer ikke av seg selv. Vi lærere må nok få både tid til dette og opplæring.

Praksis i alle fag

Hvem: Evelyn Kristensen, lærer ved Vøyenenga skole i Bærum i Viken fylke.

– Vi har en veldig flott lab på skolen der elevene har minst en time med forsøk i uka i naturfag. I tillegg får elevene i oppgave å gjøre forsøk hjemme. Vi lar oss inspirere av Nysgjerriger og av ulike opplegg vi kan finne for eksempel i sosiale medier, forteller Evelyn Skutlavik.

Hun forteller at de gjør noe praktisk arbeid i alle temaer de underviser i, uavhengig av fag. Hun nevner opplegg som Pytagoras i skolegården, kunnskapsorientering og ordstafett.

– I norskfaget lar vi elevene spille personer fra bøker de leser. Vi lar også elever tegne svar på oppgaver i stedet for å skrive. Skolen tilbyr også flere praktiske valgfag, blant annet håndverksfag. Selv underviser jeg i friluftsliv, forteller hun.

– Og for å bryte opp de vanlige timene arrangerer vi faglige kaffesamtaler og «walk and talk» med elevene.

Skolen har dessuten sløydrom og kunst- og håndverksrom der elevene kan utfolde seg praktisk.

«Tenk på kvart problem, kvar utfordring, som vi står overfor. Løysinga til kvar av desse byrjar med utdanning.»

George H.W. Bush (1924–2018), USAs president 1989–1993

Fagopplæring

Vaksne får ekstra hjelp til fagbrev

88 kurs rundt om i landet får til saman 23 millionar kroner for å førebu vaksne på å ta fagbrev.

Dei 88 kursa er fordelte på fagområda bygg- og anleggsteknikk, helse- og oppvekstfag, restaurant- og matfag, sal, service og reiseliv og teknologi- og industrifag, ifølgje ei pressemelding frå Kunnskapsdepartementet.

– Mange av dei som skal delta på kursa, har lang arbeidserfaring, men treng å lære seg mellom anna lesing, skriving og rekning betre. Eg håper dei som deltek på kursa, får den læringa dei treng for å kunne skaffe seg eit fagbrev, seier minister for forskning og høgare utdanning Henrik Asheim (H).

Kursa er òg opne for permitterte og arbeidsledige. Av dei 997 planlagde

ILL.FOTO ANTONIO_DIAZ/ISTOCK

deltakarane har 556 innvandrarbakgrunn, og 265 er permitterte under pandemien.

Skolenes landsforbund

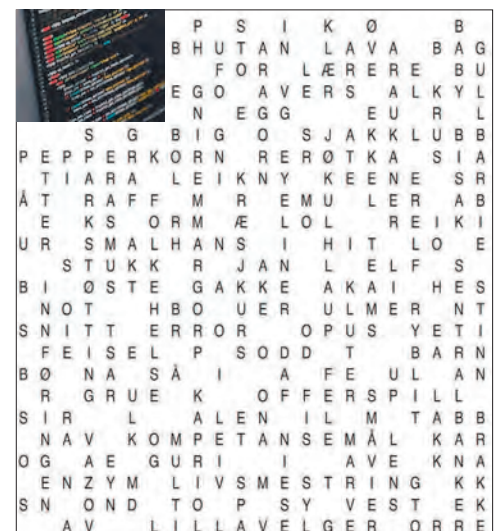
Mette Johnsen Walker tar over som leder

Mette Johnsen Walker (57) er valgt til ny forbundsleder i Skolenes landsforbund (SL). Hun tiltrer 1. august og overtar etter Anne Finborud, som har vært leder de siste åtte årene. Mette Johnsen Walker meldte seg inn i Skolenes landsforbund i 2014 og ble valgt til forbundssekretær på landsmøtet i 2017. Hun har permisjon fra jobben som lærer i norsk for innvandrere på Nygård skole i Bergen. Før det har hun undervist i kunst og håndverk, fransk og spansk ved Ortun skole i Bergen, ifølgje en pressemelding fra SL.

Mette Johnsen Walker, påtroppende leder i Skolenes landsforbund. FOTO SL

Kryssordløsning

Vinnere

Vinnerne av kryssordet i Utdanning nr. 5/2021 er Reidar Lindseth, Flatanger og Odd Christian Oulie, Gullhaug. De vil få tilsendt hver sin boksjepp på 500 kroner. Vi gratulerer.

Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet

Lederduoen ble gjenvalgt

Det ble enstemmig gjenvalg uten motkandidat for leder Elise Håkull Klungtveit og nestleder Iril Myrvang Gjerv i Pedagogstudentene.

TEKST Harald F. Wollebæk

Landsmøtet, som ble gjennomført digitalt 15.–18. april, vedtok blant annet å jobbe for at praksisperioden skal økes fra rundt 100 til 140 dager.

Bedring av studentenes praksisperiode blir en viktig sak for Pedagogstudentene det kommende året, ifølgje den nyvalgte lederen.

– I en undersøkelse som Respons Analyse gjorde for oss i februar i fjor, svarte én av fire av de spurte lærerstudentene at de ikke fikk noe veiledning mens de var i praksis. Her er forbedringspotensialet stort, sier Klungtveit.

Blant andre saker går Pedagogstudentene inn for å gjøre barnehagelærerutdanningene til mastergradstudier. Landsmøtet vedtok dessuten at opptakskravet til lærerutdanningene bør være

Elise Håkull Klungtveit (til høyre) og Iril Myrvang Gjerv tiltrådte som henholdsvis leder og nestleder for Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet i fjor sommer. Nå er de gjenvalgt for en ny periode.

ARKIVFOTO JONAS OHLGREN ØSTVIK/PS

40 skolepoeng, samtidig som kravet til karakteren fire i matematikk avskaffes.

Jemen

Opprørarar vert skulda for å hjernevaske skulebarn

Ein skulegut i den opprørskontrollerte hovudstaden Sana ber ein liksom-rakett i samband med seksårsmarkeringa av det Saudi-leia åttaket på Jemen i mars 2015.

FOTO YAHYA ARHAB/EPA/NTB

Skulane i områda som Houthi-rørsla kontrollerer, er blitt reiskapar for prestestyret i Iran, ifølgje lærarorganisasjonen i Jemen.

TEKST Harald F. Wollebæk

Rundt to tredelar av innbyggjarane i Jemen bur i område som vert kontrollerte av Houthi-opprørarane, som vert støtta av Iran. Regjeringa vert støtta av Saudi-Arabia og fleire andre sunnimuslimske land i kampen mot dei sjiamuslimske opprørarane.

Yahya al-Yinai i Jemens lærarsyndikat seier til den britiske avisa The Daily Telegraph at rundt 90 prosent av skulane i dei Houthi-kontrollerte områda har fått rektorar som er lojale mot opprørarane. Han seier pensum er blitt endra og meiner Iran står bak.

– Målet for denne politikken er å innføre

ideologien til ayatollah Khomeinis islamske revolusjon gjennom offentlig utdanning, seier han til avisa.

Det Israel-baserte instituttet Impact-SE, som overvakar kulturell toleranse i skulen opp mot standarden fastsett av FN-organisasjonen Unesco, har i ein fersk rapport analysert døme på undervisningsmateriell frå Houthi-kontrollerte område. I rapporten står det mellom anna at dei som tek til orde for fred, vert kalla feigin-gar og forrædarar, og vald vert hylla som den einaste måten å løyse konflikhtar på. Rapporten syner òg eit døme frå ei lærebok der slagord om død over USA og Israel og forbanning over jødane vert brukt til lese- og skrivetrening.

Konflikten i Jemen har ført til ein humanitær katastrofe. Ifølgje FN's høgkommissær for flyktningar har 20 millionar menneske behov for naudhjelp i landet, som har eit estimert folketal på rundt 28,5 millionar.

Kenya

Magdalene Kimani fekk til slutt halde fram som rektor ved Sosiana High School.

FOTO RUTH MBULA/THE NATION

Rektor gjekk til jobb – vart truga med sparken

Magdalene Kimani måtte ta beina fatt for at elevane skulle få tatt eksamen. Då ho fortalde om dette, heldt det på å koste henne jobben.

Sidan vegen var umogleg å køyre, gjekk rektor Magdalene Kimani 20 kilometer kvar dag for å levere eksamensoppgåver til elevane sine i Trans Mara East på den kenyanske landsbygda. Men då ho fortalde avisa The Nation om dette, fekk ho trøbbel med dei lokale skulestyresmaktene. Ifølgje avisa vart Kimani truga med oppseiing for å ha skapt inntrykk av at styresmaktene ikkje gjorde det dei kunne for å sikre lærarane transport, sidan det ikkje kom fram at vegen ikkje var køyrbar. Ein offisiell talsmann gjorde det klart overfor avisa at mange andre lærarar òg må gå langt, og at mange var verre stilt enn henne, mellom anna fordi dei risikerte å møte elefantar på vegen.

Både lærarar og dei to store lærarorganisasjonane, Kuppet og KNUT, tok rektoren sterkt i forsvar og meinte styresmaktene heller burde verdsette innsatsen hennar.

Saka fekk til slutt ein lykkeleg slutt. Leiaren for organet som har personalansvar for lærarar, Teachers Service Commission, roste i staden Magdalene Kimani for eksemplarisk utført arbeid.

– Eg visste ikkje at dette ville skape trøbbel. Men no er eg letta, seier ho til The Nation.

– Ingen lærer har utfordret meg slik

Legen Kaveh Rashidi nøler ikke et sekund når Utdanning spør om hans favorittlærer.

TEKST Kirsti Hovland FOTO Tom-Egil Jensen

● Eleven

Kaveh Rashidi (32)

Medisinsk embetseksamen ved Universitetet i Oslo 2012, 23 år gammel.

Allmennlege, debattant og forfatter.

Assisterende overlege i bydel St. Hanshaugen med ett års varighet med pandemien som fokusområde.

Medforfatter av boken «Manus om anus» (2018). Forfatter av «Kanskje du er frisk? En bok om alt det syke vi gjør for helsa vår» (2020).

Fast spaltist i Aftenpostens A-magasinet.

– Jeg har sikkert tenkt på ham hundre ganger etter videregående. Ingen lærer har utfordret meg slik, sier Kaveh Rashidi.

Fagerborg videregående skole, der Kaveh Rashidi var elev 2004–2006, ble lagt ned i 2014 og overført til Blindern videregående. Der jobber svenske Jan Pålsgård, matematikklæreren fra Fagerborg, i dag.

– Den eneste, men uhyre viktige læreren, for meg. Jeg tror han oppriktig gledet seg over å se en elev som meg. Et «avvik» han så som noe positivt, følte jeg, sier Kaveh.

Elev og lærer gjensier hverandre i skolegården en marsdag 15 år etter at Kaveh gikk ut av den gamle skolen, som i dag er ungdomsskole.

Kaveh seiler inn på el-sparkesykkel, rett før lærer Jan sykler gjennom skolegården på terrangsykkel. Med hodetelefoner på, nettopp slik Kaveh sier han husker læreren. Ofte lyttende til jazz, som Kaveh syntes var «kult, da det var sånt jeg også hørte på den tida».

Dedikert i lærergjerningen

Kaveh er for tiden bydelsoverlege, i permisjon fra fastlegejobben ved et legesenter. Jan (65) er fortsatt en dedikert lærer som gir elevene sine «jokeroppgavene», som vi skal få høre Kaveh satte så stor pris på.

– Hvordan husker du din gamle elev?

– Som den stille eleven lengst bak. Eleven som trivdes best når han ble utfordret utover den sekseren han visste lå innenfor rekkevidde.

– Jeg skulle ønske jeg var ung igjen, på en måte. Hva gjør de flinke realfagsfolka i dag? spør Kaveh, som selv avla medisinsk embetseksamen som 23-åring.

– De blir ikke jurister om det er opp til meg iallfall, ler lærer Jan og forteller entusiastisk:

– Elevgruppen vi har nå, er spesielt talentfull. De løser matteproblemer i fritiden, er interessert i matematikk som verktøy og jobber også med universitetsmatte.

Oppgaver for spesielt interesserte

Større utfordringer som universitetsmatematikk var noe som motiverte eleven Kaveh Rashidi og som er én grunn til at han trekker frem lærer Jan 15 år senere.

– Videregående skole var ganske kjipt. Jeg passet ikke inn sosialt. Heldigvis var jeg skoleflink og fikk mestring der. I de fleste fag ble jeg sittende for meg selv. Jeg følte at det faglige gikk veldig greit, men jeg ble egentlig ikke så stimulert. I matematikken fikk jeg muligheten til stadig å strekke meg mot vanskeligere oppgaver og større utfordringer, sier han, og fortsetter: – Jan lagde «jokeroppgaver» i slutten av prøvene: Oppgaver man ikke trengte å besvare for å få toppkarakter, men som var for oss spesielt interesserte. Det handlet også om en genuin interesse for å gjøre meg bedre. Enten det var innpass til Abelkonkurransen, kjemiolympiade eller at jeg fikk universitetsbøker, var det alltid noe for meg der.

– Hvor vanlig er det at en lærer oppmuntrer elever til å strekke seg så langt frem i pensum?

– Nå for tiden er det vanlig. Med forsert matematikk i videregående er en del elever ferdig med 3. trinnet på 1. eller 2. trinn, men i 2006 var det ikke vanlig, sier lærer Jan.

– Jeg syntes at jeg som lærer på studieforberedende måtte gi elevene smaksprøver på den mye morsommere universitetsmåten matematikk ble

Gjenforening i skolegården der læreren Jan kommer syklende slik Kaveh husker han gjorde også den gangen for 15 år siden. - Han kom syklende til timene og hadde på seg hodetelefoner. Jeg husker bruddstykker av jazz og saksofon og tenkte det var kult fordi det var sånt jeg også hørte på den tida. Jazz og matte er så tett koblet, så det var gøy.

undervist på. Jeg håpet vel at Kaveh skulle bli fanget av matematikk, noe som kunne lede videre i mange retninger, sier han.

Elev og lærer utveksler tips om podkaster de lytter til. Kaveh kjenner på en liten frustrasjon på «at det ikke lenger er tid til disse hjernenøttene». Her får han motbør av læreren:

– Man kan leve et så utrolig rikt liv om man er interessert i å lytte til nye ting. Nå for eksempel lytter jeg til en forelesningsserie som heter «Introduction to Psychology», med professor John Gabrieli fra Massachusetts Institute of Technology. Serien forandret mitt syn på mennesker og den frihetsgraden vi har til å velge vår fremtid. Personlighetspsykologien var spennende og hjelper meg med å se mer av elevene, sier Pålsgård.

– Jan fikk meg til å tenke masse nye, rare tanker

Læreren har fulgt med på sin gamle elev; hans bøker, kronikker og hans søkelys på feilinformasjon om koronaviruset.

– Du er veldig rasjonell, leken og samtidig humanist! Den kombinasjonen er uslåelig, sier lærer Jan.

– Hvorfor beskriver du ham slik?

– Fordi Kaveh er en veldig hyggelig, humoristisk og varm fyr som kunne tennes av alt mulig, fra lit-

teratur til filosofi, matematikk eller samfunnsproblematikk. Den gangen håpet jeg kanskje at han skulle gå videre til nanoteknikk, kybernetikk eller noe slikt, men jeg tror jeg hadde tatt feil. Da hadde han bare fått brukt en del av disse egenskapene og kanskje ikke så mye de humanistiske.

– Det er morsomt nå, å se egenskapene jeg kanskje skimtet da. De ser ut til å gi ham et fortrinn for å forstå problemkomplekset ved covid-19-pandemien. Vi har sett mange med medisinsk bakgrunn gå seg vill i den, ikke minst i landet jeg kommer fra, sier lærer Jan.

For Kaveh betyr anerkjennelsen fra hans gamle lærer mye:

– Vi ønsker vel alle å bli sett som den personen vi lever opp til å ville være. Og jeg ønsker nettopp å være det Jan beskriver meg som. Med ham når jeg på et vis målet. Det var vel sånn i mattetimene også. Jeg ville ha anerkjennelse for at jeg faktisk var flinkere enn gjennomsnittet. Og det fikk jeg.

Men gjensynet betød også enda mer påfyll:

– Bare da vi gikk hver til vårt den dagen. skrudde jeg på en podkast han anbefalte meg som fikk meg til å tenke masse nye, rare tanker. Jeg tenkte: «Dette var det Jan gjorde med meg for 15 år siden også».

● Læreren

Jan Pålsgård (65)

Gymnasium i Örebro, matematikk-, kjemi- og filosofistudier ved universitet i Sverige.

Sju år som klatreboms og sjåuer på brygga i Göteborg.

Hovedfag i fysikk fra Universitetet i Oslo (UiO). Medforfatter av lærebøker i fysikk og matematikk.

Lærer ved videregående skoler i Oslo; Fagerborg, Ullern og nå Blindern.

Undervist i fysikk fagdidaktikk ved praktisk-pedagogisk utdanning, UiO.

Vil begrense retten til

Dagens regelverk skal avklares. Resultatet kan bli at retten til spesialundervisning i Longyearbyen blir innskrenket.

TEKST Siri Åbø Wiersen, Svalbardposten

– **At man gjør** begrensninger for barn og unges opplæring, er unikt. Det er helt motsatt av hvordan vi i opplæringsinstituttet er lært opp. Her vil man ha god nok tid i høringsrunden, det er tydelig, sier rektor ved Longyearbyen skole, Frode Westby Thorstad, til Svalbardposten.

Kunnskapsdepartementet har sendt ut forslag til nye forskrifter om skole- og barnehegevirksomheten på Svalbard. Departementet foreslår blant annet at vilkåret for rett til spesialundervisning i grunnskolen i Longyearbyen skal være at eleven bare har behov for «mindre eller moderat» tilrettelegging av opplæringen. Elever som trenger tilrettelegging utover dette, skal ikke ha rett til spesialundervisning. «Jo større avvik som trengs fra ordinær opplæring, desto mer fjerner man seg fra tilrettelegging som anses som mindre eller moderat.»

Må ha nytte av undervisningen

Høringen har frist 15. august, og Kunnskapsdepartementet tar sikte på at de nye forskriftene trer i kraft fra 1. januar 2022.

Situasjonen i dag er at elever kan få spesialundervisning og særskilt språkopplæring i grunnskolen, men ikke på videregående. En skal kunne nyttiggjøre seg av undervisningen som gis uten spesialundervisning eller særskilt språkopplæring.

– I høringsforslaget foreslås det en begrensning når det gjelder spesialundervisning. Når det kommer til særskilt språkopplæring, vil det ikke være mange endringer, sier rektoren.

Ingen rett ved større lærevansker

I høringsforslaget går det fram at elever med større lærevansker ikke vil ha rett til spesialundervisning. Noe spesialundervisning vil altså ikke medføre tap av skoleplass.

– I første omgang er det opp til foreldrene å vurdere om Longyearbyen er riktig sted for eleven å bo. I noen tilfeller vil man ikke få plass i det hele tatt. Men det er ingen automatikk i det at hvis man har behov for spesialundervisning, mister man plassen, understreker Thorstad.

I forslaget heter det blant annet: «Barn med behov som går ut over Longyearbyen lokalstyres plikt (...), og som derfor ikke kan få et forsvarlig

utbytte av opplæringen ved Longyearbyen skole, har ikke rett og plikt til grunnskoleopplæring i Longyearbyen». Når man skal vurdere om eleven har rett til spesialundervisning, skal disse fire punktene vektlegges: 1) Elevens samlede behov for tilrettelegging og tjenester for å kunne ta del i opplæringen og oppnå et forsvarlig utbytte av den, 2) hvor kostnadskrevende tilretteleggingen vil være, 3) påvirkningen på andre elevers opplæringstilbud, og at 4) skolen ikke skal kompensere for andre tjenestetilbud som ikke finnes og regler som ikke gjelder i Longyearbyen.

Som på fastlandet eller begrensninger

Skolen i Longyearbyen har spilt inn to forslag til departementet: Enten må det bli likt som på fastlandet, med like rettigheter, ellers må det tydeliggjøres hva som gjelder og ikke.

– På fastlandet er ikke dette en problemstilling i det hele tatt, og det er enklere å forholde seg til. I Longyearbyen er det begrensninger på mange andre samfunnsområder. Derfor er det viktig at det kommer en tydelig avgrensning i opplæringslovens rekkevidde på Svalbard, når det er sånn at lovverket ikke gjelder fullt ut. Teoretisk sett kan folk fra hele verden flytte hit, og så skal Long-

spesialundervisning

Elever som ikke kan få et for-
svarlig utbytte av opplæringen ved
Longyearbyen skole, har ikke rett
og plikt til grunnskoleopplæring
i Longyearbyen, går det fram av
forslaget til ny forskrift.

FOTO BØRRE HAUGLI

Rektor ved Longyearbyen skole, Frode Westby Thorstad, sier at
høringsutkastene er helt unike i opplæringsammenheng.

ARKIVFOTO HILDE KRISTIN RØSVIK

yearbyen skole betjene alle elever med ulike typer utfordringer som kan komme. Men vi forholder oss til at oppdraget er å yte den beste opplæringen vi kan innenfor de svalbardpolitiske rammene, sier rektoren.

Inntil moderat behov

Det skal gjøres konkrete vurderinger i hvert tilfelle. Denne kan baseres på hvor mange elever som allerede tilbys spesialundervisning, og hvilken kompetanse skolen har tilgjengelig. I forslaget nevnes også begreper som «inntil moderat behov».

– Det kan for eksempel være i relativt få fag, få

timer, eller at det er over en begrenset tidsperiode. Departementet ser ikke for seg et helhetlig spesialpedagogisk tilbud, for eksempel spesialundervisning i alle timer eller en til en-undervisning over lang tid. Delvis fordi det er begrenset hva lille Longyearbyen skole skal klare å hankses med ut fra kapasitet og kompetanse, sier Frode Westby Thorstad.

Thorstad startet i jobben som rektor på skolen i 2018. Hvordan disse sakene har vært historisk sett, og om det har vært en oppgang i antall elever med spesialundervisning, synes han derfor er vanskelig å svare på.

FOTO SIRI LAG WIESEN

Barnevernspedagog Nina Normann håper at
høringsutkastet blir skrotet.

– Et alvorlig angrep

Nina Normann stiller mange spørsmål rundt de nye høringsforslagene om opplæring i Longyearbyen.

Hun er utdannet barnevernspedagog og har blant annet jobbet i den kommunale barnevernstjenesten, som styrer og pedagogisk leder i barnehager, og de siste 20 årene som avdelingsleder ved Buskerud barne- og familiesenter. Der ledet hun en familieavdeling for behandling, utredning og behandling i hjemmet. Normann ser på høringsforslaget som et alvorlig angrep på barn og unges grunnleggende rettigheter i Longyearbyen.

– Det ligger ingen konsekvensanalyse bak høringsutkastet. Og det snakkes mye om barnets beste. Hva om det beste for barnet er å bo i Longyearbyen? Og hva med eventuelle søsken som også blir berørt? For noen barn er kanskje dette det eneste lokalsamfunnet de kjenner. Ved flytting må alt opprettes på nytt, det kan få store konsekvenser, sier Normann.

Eksempel på grensedragning

Departementet eksemplifiserer denne grensegangen med en elev med behov for tilrettelegging knyttet til talespråk. Trenger en elev hjelp til å uttale bestemte lyder, vil det normalt kunne imøtekommes ved bruk av øvelser med en lærer over en begrenset tidsperiode. Det vil regnes som mindre eller moderat tilrettelegging av opplæringen, og skal derfor ligge innenfor forpliktelsene til

Longyearbyen Lokalstyre, som kan sammenliknes med en kommune på fastlandet.

Hvis behovet er større, og eleven nærmest mangler talespråk, vil det kreve en annen type tilrettelegging og kompetanse hos personalet. «Et slikt tilfelle vil etter departementets syn kreve mer enn moderat tilrettelegging av opplæringen, og det kan ikke forventes at behovet vil kunne dekkes i Longyearbyen», skriver departementet.

Ønsker faglige argumenter

Normann forstår at lavere skattenivå også gir lavere velferdstilbud i Longyearbyen. Men hun stiller spørsmål rundt å fjerne et tilbud som allerede finnes i dag.

– Basert på det Longyearbyen Lokalstyre sier, har det ikke vært en økning i antall barn som trenger spesialundervisning, og da vil det heller ikke være behov for å utvide tilbudet. Det dras sammenligninger med første- og andrelinjetjen-

esten i helsesektoren, men det er ikke sammenlignbart. Tilrettelegging i opplæring løses kommunalt i skolene på fastlandet også, det er ikke egne spesialskoler. Skoler på fastlandet har akkurat samme problematikk med tanke på mange oppgaver og til tider trange rammer. Da faller argumentet i høringen bort. Disse utfordringene er store i små kommuner på fastlandet også, men her har man allerede et tilbud. Hvor er de faglige argumentene for å ta det bort? spør hun.

– Vurdering, ikke fakta

Departementet presiserer også at Longyearbyen skole bare skal tilby et opplæringstilbud. Tilleggstjenester eller annen type tilrettelegging enn det som er knyttet til opplæringen, for eksempel ulike helsetjenester, assistanse for å bevege seg rundt i og bruke skolebygget, hjelp til påkledning, dobesøk og andre praktiske ytelser, er sett på som tjenester som ikke finnes og ikke skal etableres

i Longyearbyen.

Departementet foreslår at elever bare i særskilte tilfeller har rett til en-til-en-undervisning eller dedikert personalressurs. De ønsker også at det tydelig fremgår av forskriften at en elev bare har rett til denne type opplæring i en begrenset del av opplæringen og i en kortere periode.

– Kapasitet og kompetanse nevnes som en begrensning, og rektor sier at det er begrenset hva lille Longyearbyen skole kan hankses med. Men pedagogisk-psykologisk tjeneste sier at de ikke har problemer med å få tak i kompetansen de søker, i motsetning til mange småkommuner på fastlandet. Det innhentes spesialkompetanse til mange områder i Longyearbyen. Så vidt jeg vet er det ingen dokumentasjon på at det er vanskeligere i skolesektoren, muligens heller tvert imot. At samfunnet her ikke er rustet til å håndtere spesialundervisning er en vurdering, ikke fakta, mener Normann.

Ingen ytelser med sosial profil

De som velger å flytte til Svalbard, må på forhånd være klar over hvilke rettigheter og plikter som følger av opphold her oppe, understreker lederne i administrasjonen i Longyearbyen Lokalstyre (LL).

Administrasjonssjef i Longyearbyen Lokalstyre, Hege Walør Fagertun, og sektorsjef for oppvekst og kultur Anne Jahre understreker at de kun svarer overordnet på problemstillingene Normann fremhever, fordi høringen skal behandles i ulike instanser i LL. Det arbeidet ledes av Oppvekst- og kulturutvalget (OKU), som skal ha arbeidsmøter og deretter legge frem sitt forslag til lokalstyret i juni for endelig høringsuttalelse fra LL. De presiserer at foreldreutvalget på skolen, i barnehagene og tillitsvalgte vil ha mulighet til å uttale seg særskilt.

«For å forstå hvilke rettigheter barn og unge har, og hva som er gjort gjeldende på Svalbard, må man sette seg inn i de særskilte forhold som påvirker hvorfor forskrift om barnehage og grunnskole er utformet slik den er. Denne finner vi i overordnet norsk svalbardpolitikk.

Av de særlige forhold som gjelder er følgende viktige: Utlendingsloven gjelder ikke, noe som betyr at alle har samme rett til adgang til Svalbard. Det er et særlig lavt skattenivå, og personer som bor på Svalbard forutsettes å kunne forsørge seg selv. Blant annet skal LL ikke gi ytelser som har en klar sosial profil.

Dette reflekteres i det offentlige tjenestetilbudet

Sektorsjef for oppvekst og kultur, Anne Jahre (t.v.), og administrasjonssjef Hege Walør Fagertun mener at overgangsordninger til nye forskrifter blir viktig.

som kan gis og hvilke forventninger innbyggerne kan ha til velferds- og tjenestetilbudet her oppe. Svalbard er ikke et livsløpssamfunn og sentrale deler av rettighets- og velferdslovgivningen gjelder derfor ikke. Og dette vil ha konsekvenser for oppfyllelse av de menneskerettslige forpliktelser på Svalbard. Det betyr at om man har behov for et tjenestetilbud som ikke finnes i Longyearbyen, må den enkelte henvende seg til sin hjemkommune på fastlandet eller i sitt hjemland dersom dette ikke er Norge», skriver Fagertun og Jahre i en e-post til Svalbardposten.

De mener det er viktig å få en avklaring på opplæringslovens rekkevidde.

«Uklarhetene som er i dag, er svært uheldig for både barn, foreldre og myndigheter. De som velger å flytte til Svalbard, må på forhånd være klar over hvilke rettigheter og plikter som følger av opphold her oppe. Når barn involveres, er dette særlig viktig. Svalbardpolitikken sier at Longyearbyen skal være et familiesamfunn, men er også tydelig på at dette ikke skal være et livsløpssamfunn der omfanget av offentlige tjenester ikke kan være slik som på fastlandet», skriver de i e-posten.

Oslo

Spill og lær!

Rusken vs Fusken er et nytt spill om miljø og forsøpling.

Her hjelper elevene Rusken med å rydde opp etter Fuskens forsøpling av Oslo. Spillet kan brukes på mobil og nettbrett, gratis og reklamefritt. Sammen med oppgaver knyttet til feltarbeid kan spillet bidra til å nå kompetansemål i naturfag for 5.-7. trinn. Les mer om spillet og last ned feltarbeid her: rusken.no/ruskenspill

Last ned fra
 App Store

TILGJENGELIG PÅ
 Google Play

Gratis og reklamefritt

Oslo

Rusken

Klar, ferdig, løp! Orienteringsstafett på kunstgresset gir stor aktivitetsglede.

Norges Orienteringsforbund sender skoler gratis poster og materiell.

Lærer elevene å lese

– Hva er betyr egentlig dette tegnet? Nora Langedrag Meel peker på et stripefelt i kartet.

TEKST OG FOTO Julie Messel

Klassekamerat Noah Erichsen Næss bøyer seg nærmere for å se hva Nora peker på. Kan det være et vann?

– Nei, en myr er det!

Tiåringene på Hvalstad skole i Asker løper om kapp i sol, snø, vind og vår: Orientering engasjerer i skolegården.

– En stor del av min jobb er å legge til rette for at elevene opplever mestring. Orientering fungerer kjempebra til dette formålet, sier Åsa Line, leder for skolefritidsordningen (SFO) ved Hvalstad skole i Viken-kommunen Asker.

Hun forteller at aktiviteter på SFO kan by på utfordringer: Hvordan finne aktiviteter som stimulerer kroppen og hjernen samtidig? Hvordan engasjere hele gruppa, både jentene og guttene? Og hvordan sørge for at elevene opplever mestring?

– På SFO har vi tid og rom til å legge til rette for en annen type læring enn de har i skolen, sier Line.

Denne april dagen, som skal by på alle fire årstider på én og samme dag, er 35 fjerdeklassinger klare for å tilbringe ettermiddagen ute, slik de har gjort under hele pandemien.

– Vi har så godt som sluttet å være inne, ler SFO-lederen mens hun smører brødskiver til ivrige tiåringer.

Bruke kroppen

Hun står i sola i en slags utvidet skolegård på Hvalstad. Her går en bro over et bekkedar mellom skolen og aktivitetspark. Her er naturlig vegetasjon med skråning, trær og bekk, kunstgressbaner, skatepark og altså nå, rett etter at det er ringt ut

Fjerdeklassingene Marie Christensen og Gudrun Flo Er iksen leter etter post i skråningen ved bekken som går gjennom skolegården til Hvalstad skole.

kart og terreng

etter siste time for 4. trinn: et tredvetalls tiåringer.

– Her er vi opptatt av lek og mestring i naturlige omgivelser. Det er kanskje en av grunnene til at dette opplegget passer oss veldig bra, sier Line.

«Opplegget» hun snakker om, er Norges Orienteringsforbunds prosjekt Skoleorientering. Det består av gratis opplæring av ansatte, samt kart, poster og lekeopplegg tilpasset den enkelte skole og er utviklet av Norges Orienteringsforbund i nært samarbeid med lokale orienteringsklubber.

Sparebankstiftelsen DNB har bekostet prosjektet gjennom en bevilgning på fem millioner kroner.

Orientering gjennom lek

Skoleorienterings ambisjon er å bidra til at barn og unge over hele landet er fysisk aktive i sitt

nærrområde og lærer seg å bruke kart gjennom lekbetonte aktiviteter i skole- og fritid, forteller Henning Bratland Carlsen.

Han er lærer gjennom 20 år, prosjektleder i Norges Orienteringsforbund og har jobbet med prosjektet Skoleorientering siden oppstarten i januar 2020.

– Vi får mye positiv tilbakemelding fra lærere og andre som jobber med dette ute blant elever. Det er selvfølgelig kjempegøy og motiverende, sier han.

Studerer symbolene

En av disse er altså Åsa Line. Nå står hun klar med materiell fra «utstyrsekken» hun har fått tilsendt fra Carlsen.

Åsa Line er selv utdannet kroppøvlingslærer,

og hun har et stort fokus på at aktivitet gir mer effekt på små kropper.

Det er tid for stafett for elevene, og Line har gjort i stand på kunstgressbanen på østsiden av skolen.

Ut av sekken trekker hun en bunke med kort. Her er enkle tegninger av blant annet myr og gjerde, bygning, bekk, parkeringsplass og vei; elementer som alle ofte er å finne på orienteringskart.

Elevene titter nøye på bildene og leser hva de betyr, før det er duket for stafett: om å gjøre å kjenne igjen bildene for det de er, og deretter veksle med nestemann i et forrykende tempo. Det er hoing og løping og pur aktivitetsglede for denne gruppa i dag. Etter en runde med instruksjoner og pugging av tegn, er elevene klare.

Erika C. Diesen løper så raskt beina kan bære:

– Hva er bildet for bygning? Jeg må finne den,

men jeg husker ikke, roper hun mens hun leter blant kortene som Åsa Line har lagt ut ved en kje-
gle på kunstgressbanen.

Lagkameratene heier, og Erika leter.

Line har delt gruppa i to, og mens hun har sta-
fett med 15 stykker, har kollegene Astrid Lereim
og Ann Wiken mer klassisk orientering med
resten.

De leter på kartet etter poster som er lagt ut
i terrenget i skolegården tidligere. Mellom hver
post må de innom de voksne for å avlegge rap-
port og fortelle hva posten viste, før de får neste
karthenviisning.

– Enkelt å bruke

Alt skjer i skolegården, med utgangspunkt i en
sekk med materiell de altså har fått tilsendt fra
Carlsen i Orienteringsforbundet.

– Det var en fugl, men hvilken var det igjen?
Jeg husker ikke hva den heter? Var det påfugl eller
hane? Nei, det var en tiur, sier Marie Christensen
til Lereims bekreftende nikk.

Deretter får Marie neste kartreferanse før hun
og klassevenninnen Gudrun Flo Eriksen styrer ut
i skråningen ved bekkefaret igjen. Hvor er neste
post?

– Dette er fire fag i ett, sier Astri Lereim for-
nøyd: Naturfag, kunst og håndverk, matematikk
og gym.

Hun er svært positiv til opplegget, som hun
mener engasjerer elevene på tvers av interesser,
kjønn og ferdighetsnivå.

– Alle er forskjellige

– Elevene er jo gode i forskjellige ting. Dette ori-
enteringsopplegget gjør at alle opplever mestring;
det er ikke komplisert, det er enkelt og morsomt,
og det kan tilpasses de forskjellige trinnene. Dess-
uten merker jeg at elevene erfarer at de har ulike
ferdigheter. De kjenner at samarbeid lønner seg.
Selv om de kanskje ikke setter ord på det selv, ser
vi at dette engasjerer både kroppen og hjernen,
sier Åsa Line.

Hun er i utgangspunktet svært positiv til læring
i et naturlig miljø. Hun forteller at inngrrodde
mønstre brytes når barna er ute.

– De bytter mer på hvem de leker med. De
naturlige omgivelsene bidrar til at de løser opp
det som innimellom kan være litt fastlåste struk-
turer, sier hun.

Ingen startvansker

Åsa Line er veldig fornøyd med opplegget og
opplevde ingen startvansker. Den eneste reflek-
sjonen hun hadde, knyttet seg til selve ordet
«orientering».

– Noen kan kanskje synes ordet er litt tungt.
Kanskje er «postjakt» og «eventyr» bedre egnet?

Nora Langedrag
Meel og Noah
Eriksen Næss
studerer kartet.

Astrid Lereim,
ansatt på 4. trinn
på SFO på Hvalstad
skole, mener gruppe-
dynamikken blir god
av å være ute.

● Skoleorientering

- I portalen www.skoleorientering.no ligger bortimot 650 skolegårdskart tilgjengelig.
- Et skolegårdskart er et detaljert kart over skolen og dens nærmeste nabolag
- Nesten 100 av landets 360 orienteringsklubber har allerede kart her.
- Mange skoler har fått og vil i løpet av 2021 få aktivitetsmateriell. Materiell kan kjøpes dersom skolen ikke er med i prosjektet.
- Tilbudet er gratis for skolene.
- Skolene får tilsendt en aktivitetssekk som inneholder ni ulike leker.
- Skoler som vil, får også med 20 ulike «skilt» som alle har ulike motiv, og som festes rundt om i skolegården og tegnes inn på kartet på skoleorientering.
- Les mer på www.0-skolen.no

Erika C. Diesen i full fart mot kjeglene under stafetten.

Da er terskelen kanskje enda lavere. Men opplegget er ikke vanskelig å tilpasse ulike elever og grupper, sier hun.

Livsmestring

– Vi håper at vi gjennom dette opplegget kan inspirere elever, lærere og SFO-ansatte til å bedrive fysisk aktiv læring og dermed øke deres kompetanse når det gjelder bruk og forståelse av kart, sier Henning Carlsen i Norges Orienteringsforbund.

I tillegg til læreplanens mål i ulike fag som omhandler kartforståelse, mener Carlsen at materiellet er til nytte også med tanke på de nye læreplanenes fokus på tverrfaglighet, folkehelse og livsmestring.

– Vi er en gruppe som stort sett er ute. Koronapandemien har jo tvunget oss alle til å tenke på hvordan vi kan være enda mer ute enn det vi var tidligere, forteller Ann Wiken.

SFO-gruppa på Hvalstad både isbader og går på ski, og er i utgangspunktet ikke redd for å finne på ting utenfor skolegården. Men med skoleorientering har de fått et enkelt pedagogisk opplegg, som fungerer godt både for ansatte og elever, uten særlige krav til forberedelser eller reiser ut av skolegården.

– Dessuten elsker elevene det. SFO er tross alt en del av elevenes fritid, så jeg er opptatt av at de skal ha det gøy, sier Åsa Line.

TRE OM ORIENTERING

«Jeg liker å være ute, og jeg liker å lete i naturen.»

Christian H. Mork

«Jeg synes det er gøy å løpe!»

Erika C. Diesen

«Det er moro å gjøre noe sammen.»

Niklas K. Parsli

En forsvarer av fellesskolen trer av

Anne Finborud vil ha verksteder på alle grunnskoler. Den avtroppende lederen for Skolenes landsforbund ser et behov for en mer praktisk og variert skolehverdag.

TEKST Marianne Ruud | mr@utdanningsnytt.no

Anne Finborud (66) har vært medlem av Skolenes landsforbund helt siden opprettelsen i 1982 og leder siden 2013. Foran landsmøtet i april takket hun nei til gjenvalg.

Formelt går hun av som leder 1. august og etterfølges av Mette Johnsen Walker. Men til høsten følger en kort overlappingsperiode der gammelt og nytt forbundsstyre skal bygge bro.

– Men noen syvende mor i huset kommer jeg ikke til å bli, forsikrer Finborud.

Anne Finborud er et Hydro-barn. Farens jobb i industrikonsernet medførte flytting rundt i Norge. Barne- og ungdomsårene ble tilbrakt i Glomfjord, Porsgrunn, Røros og på Notodden.

– Jeg vokste opp i en håndverksfamilie i en tid der sosialdemokratiske verdier prega oss, forteller hun.

– For meg var det naturlig å organisere meg i et LO-forbund. Grunnen er det brede samfunnspolitiske engasjementet LO har og mulighetene det gir for politisk innflytelse på vegne av medlemmene.

– En mer variert skole

Finborud sier kritikken fra Skolenes landsforbund mot dagens skolepolitikk i første rekke går på at det er for mye måling og telling, og at både lærere og elever ønsker seg en mer praktisk og variert skole.

– For meg handler yrket om refleksjon og faglig engasjement. Som lærere skal vi tenne gnisten hos alle elevene. Nå er det på tide å finne tilbake

til hvordan det kan gjøres, sier Finborud, som selv har undervist i ungdomsskolen.

– I årevis har politikerne snakket om å lage en mer praktisk og variert skole. Men selv med flere valgfag og arbeidslivsfag fortsetter ungdomsskoleelevenes motivasjon å dale. Hva må til?

– Det er et godt utgangspunkt at partiene stort sett er ganske enige om behovet for en mer praktisk og variert grunnopplæring. Samtidig er det ganske trist at det ene tiåret etter det andre går uten at vi får det til, sier Finborud.

Anne Finborud mener skolen er blitt mer og mer preget av å være for middelklassens barn.

– I undervisningen brukes det begreper som er fremmedord for mange elever. Med mastergradsutdanning for alle lærere må vi passe på at grunnskolen ikke blir for akademisert. Vår oppgave som lærere er å treffe bredden blant barn og unge, sier hun.

– Lærerne trenger metodefrihet

Den avtroppende SL-lederen synes utviklingen i skolen har gått i feil retning.

– Undervisningen har blitt mer og mer ensrettet. Det som får status, er det som kan måles og telles og som gir en tallverdi på vitnemålet. Vi har fått et smalere kunnskapssyn – en feil tilnærming til hva læring er. Skal man snu trenden, må lærerne få friere tøyler, sier Finborud.

Hun mener lærerne trenger metodefrihet, mer ressurser til å variere opplæringen og mulighet til

«Vi har fått et smalere kunnskapssyn – en feil tilnærming til hva læring er.»

Etter åtte år sier Anne Finborud (66) takk for seg som leder for Skolenes landsforbund.

FOTO RUNAR NØRSTAD/SKOLENES LANDSFORBUND

å arbeide på flere læringsarenaer.

– I SL mener vi alle grunnskoler bør ha verksteder, spesialrom og praktiske læringsarenaer der elevene kan tilbringe tid helt fra 1. trinn. Det skal ikke være nødvendig at elever i grunnskolen må oppsøke en videregående skole for å få tilgang til det.

– Hva med lærerkompetansen?

– Jeg synes vi skal parkere den debatten litt. Mye kan gjøres med den kompetansen lærerne allerede har. Det som skal til, er at lærerne i større grad får mulighet til å ta utgangspunkt i elevenes mange ulike sider. Vi må få tilbake troen på at elever kan utvikle seg også i lek og mens de holder på med praktiske oppgaver.

– Infisert av New Public Management

– De siste årene har også venstresiden blitt stadig mer opptatt av grunnleggende ferdigheter. Er de redde for kritikk fra høyresiden hvis elevene ikke scorer like godt på nasjonale prøver og PISA-tester?

– Selvsagt er det viktig med lesing, skriving og regning. Utfordringen er at vi må treffe hver enkelt elev og gi alle en følelse av mestring. Når

skolen er blitt for ensidig, får vi ikke gjort noe med frafallet. Vi må innse at vi alle er blitt litt infisert av New Public Management-tankegangen. Nå er spørsmålet: Hvordan kommer vi oss ut av det? spør Finborud.

Hun serverer svaret selv:

– Vi må ha en kraftfull politikk som brøyter vei, uten at den går for langt i å legge føringer for det som skjer i klasserommet.

Ringerunde til medlemmer

– Hva vil SL prioritere?

– For tre år siden laget vi en ny strategi, «Gras-rotta skal sette dagsorden». Hver dag minner vi sentrale tillitsvalgte hverandre om at det er gras-rotta i organisasjonen, de som betaler kontingenten, de som har skoa på, som skal sette dagsorden. Lønn jobber vi med kontinuerlig, men mer enn noen gang trenger vi å jobbe med arbeidsvilkårene.

Hver gang ledelsen i SL møter statsråden eller andre politikere, tar de først en ringerunde til noen av medlemmene og spør hva de er opptatt av.

– Arbeidsformen har ført til at SLs synspunkter

i større grad blir lyttet til, både i vår kontakt med myndighetene og internt i LO, sier Anne Finborud.

– SL bør ha mest tyngde på fagforeningsbeinet

I tiden framover mener hun det er viktig for Skolenes landsforbund å markere seg som en fagforening, ikke som profesjonsforening. Det mener hun trengs dersom det skal være mulig å opprettholde en sterk offentlig sektor og en sterk velferdsstat.

– De siste årene har vi møtt en arbeidsgiver som ønsker å få en større andel av lønnsmassen over i lokale forhandlinger. Det er den delen av lønnsoppgjøret som vi ikke har streikerett i.

Når Anne Finborud nå går over i pensjonistenes rekke, tror nok neppe noen at hun blir liggende på sofaen. Hun liker å lese, spiller saksofon i storband og har planer om å prøve seg som skulptør.

– Jeg har også lyst til å engasjere meg i klimakampen. Det skylder jeg barna og barnebarna. Men først og fremst blir det nå godt å kunne sove så lenge jeg vil. Men du får sjekke om ett års tid om jeg fortsatt befinner meg på sofaen med en god bok, sier hun og ler hjertelig.

Petit

Hilde Eskild

ILL. FOTO MESQUITA/FMS/ISTOCK

Når begeret er nådd

I det siste har jeg tenkt at vi er i ferd med å gå til grunne. På grunn av virus. Virus i språket.

Herlig fred! (... som vi sier på Sørlandet i stedet for å banne.) Så mye rart folk skriver. Og sier!

Infiserte setninger smitter gjennom øynene og gjør hjernen uvel.

Det er jo grunn til å bli litt kvalm når jeg leser i en av landets største aviser at journalisten spør: «Du kommer med sterke anklager mot dem?» «Nei,» svarer intervjuobjektet. «Jeg henger ut hendelsene de gjorde.»

Men så har jeg oppdaget at dette viruset også kan føre til en viss kløe. Og hva gjør man når noe kiler? Man ler. Det er bedre enn å sitte og sørlandsbanne over morrakaffien.

Så når en kjendis sier at «Det var en skikkelig øyevekker», ler jeg litt av det, og tenker at han er vel ikke den smarteste kniven i skuffen.

Når et annet intervjuobjekt oppgitt forkynner at «Det fikk dråpen til å renne over,» har jeg det litt moro sammen med mine facebookvenner som har samme sinnelag.

«Snikreklame for Tena Lady», foreslår en.

«Nei, nå er begeret nådd. Det norske språk koker ut i sanden», er en annen reaksjon.

«Dette er som å prelle vann fra gåsa.»

«Jeg sier som de gjør i Paradise Hotel: 'den idioten kan seile sin egen hest.'»

Hilde Eskild

lærer, forfatter og forteller

FOTO SONDRE TRANSETH

At virus er smittsomt, er helt sikkert. De ulike mutantene sprer seg som varm kniv i tørt gress. Vi slenger rundt oss med forvridde ordtak i hytt og gevær. En hel nasjon har begynt å bøye seg i hatten.

Vi som jobber der språket utvikles, utvides, læres og eksperimenteres med, er heldige. Elever skal skrive mye rart. De skal teste ut sine egne varianter. De skal med alvor og iver gjøre glimrende, innovative, skjempeunderfastiske feil. Det siste ordet kommer fra min en gang seksårige datter som øvde en hel dag på å putte ordet agurk inn i forskjellige setninger mens hun lo så det knakte.

Språk er som gummistrikk, sier min somaliske svoger. Det er et ordtak han er vant til. Språk er elastisk. Vi kan ha mye gøy med både gummistriker og språk. Men en viss språkrøkt inngår jo i jobben vår, så jeg lar en dyktig kollega avslutte dette: «I vårt yrke hender det at vi kryper til verket og skriker til korset.»

Herlig fred så godt sagt!

Tilbakeblikk

For 50 år siden

Om nynorsk og bokmål i Norsk Skoleblad

Karl Øvretveit er misnøgd med at bladet har så lite stoff på nynorsk, og det har han full grunn til. Det er ikkje meining i at bokmålet skal dominere slik i eit norsk lærarblad, der nynorsken gjennom lange tider har hatt så sterk ei stilling [...] Nei, feilen ligg ikkje hos redaktøren, men hos lærarane som skriv i bladet. Han får for lite innsendt stoff på nynorsk, og da er det berre lærarane sjølve som kan rette på mishøvet. Det er da vel så mange som kan og vil skrive gode artiklar på nynorsk at redaktøren kan få nok å velje i, også av stoff på nynorsk. (Frå eit innlegg av Henrik Sødal).

Norsk Skoleblad nr. 19/1971

For 25 år siden

Sluttet i skolen – ble frisk

Lærere får bedre helse når de slutter i skolen. En spørreundersøkelse som Statistisk sentralbyrå gjennomførte for Lærerforbundet i 1995 om lærernes arbeidsmiljø og forhold knyttet til at lærere slutter i jobben, viser dette. [...] 40 prosent av lærerne vurderte sin helse som dårlig eller svært dårlig da de sluttet. Etter at de sluttet, var det bare 6 prosent som fortsatt hadde dårlig helse.

Skolefokus nr. 8/1996

Fotografiske
tilbakeblikk
fra skole og
barnehage.

Fører an på nasjonaldagen

Heilt sidan den spede starten i 1869 har lærarane hatt ei sentral rolle i gjennomføringa av barnetoga 17. mai. «Fremad! Opad!» er dei optimistiske slagorda på fanen til Nordstrand middelskole på Slottsbakken i dåverande Kristiania under feiringa av grunnlovsdagen i 1910.

FOTO HERMANN CHRISTIAN NEUPERT/OSLO MUSEUM **TEKST** HARALD F. WOLLEBÆK

Bøker

Aktuell bok ANMELDT AV Ole Kallelid

Å finne redskap til å hente ut indre motivasjon

Hvordan legge til rette for mestring, medvirkning og motivasjon i ungdomsskole og videregående skole

Av Gerd Martina Langeland og May Olaug Horverak
Cappelen Damm Akademisk
170 sider

I en ny bok presenteres en femtrinnsmodell som lærere, skoleledere og andre voksne kan benytte seg av.

Det første av de tre skoleårene for implementeringen av Fagfornyelsen er nå på oppløpssiden. Det har det siste året kommet et rikholdig tilfang av bøker som vil være til hjelp for lærere og skoleledere når de i høst skal ta de nye læreplanene i bruk. Flere av utgivelsene sentrerer rundt ett eller flere av Fagfornyelsens tre tverrfaglige tema: bærekraftig utvikling, demokrati og medborgerskap og folkehelse og livsmestring. Felles for dem er at de ikke er egne fag, men at de skal inngå i andre.

I en ny bok fra forlaget Cappelen Damm Akademisk blir det sistnevnte temaet, og da framfor alt livsmestring, grundig belyst. Mot slutten av boka blir det i eget kapittel også vist hvordan den samme metodikken kan anvendes i et undervisningsopplegg om medvirkning og demokrati.

Utgangspunktet for boka til Gerd Martina Langeland og May Olaug Horverak er at det blant skoleungdom er lav eller manglende motivasjon, ikke bare for skolearbeid, men ofte generelt. Leserne blir presentert for og får følge en femtrinns-metode for å bedre elevers mestring, medvirkning og motivasjon. I denne femtrinnsmodellen er det elevene selv som avdekker hva som hindrer dem fra å være motivert for læring. Det er den indre lysten deres til å lære som må hentes fram.

Forfatterne understreker at ungdommene trenger å bli bevisstgjorte på forskjellen mellom hva som haster i hverdagen og hva som kan vente. Neste steg er at de blir i stand til å identifisere hindringer på veien og utarbeide strategier for hvordan disse kan overvinnes. Modellens navn, «Systematisk arbeid med mestring, medvirkning og motivasjon» (SAMM), viser til at elevene må være hovedaktørene i egne liv.

Langeland og Horverak gjør eksplisitt rede for hvordan modellen deres er basert på pedagogisk og psykologisk litteratur og teori. Til grunn for SAMM ligger prinsipper fra blant annet selvbestemmelsesteori, helsefremmende teori og teorier om selvregulert læring. Det som skiller femtrinnsmodellen fra andre pedagogiske metoder, er måten elementene er satt sammen på og vekselvirkningen mellom individuelle prosesser og klassediskusjoner.

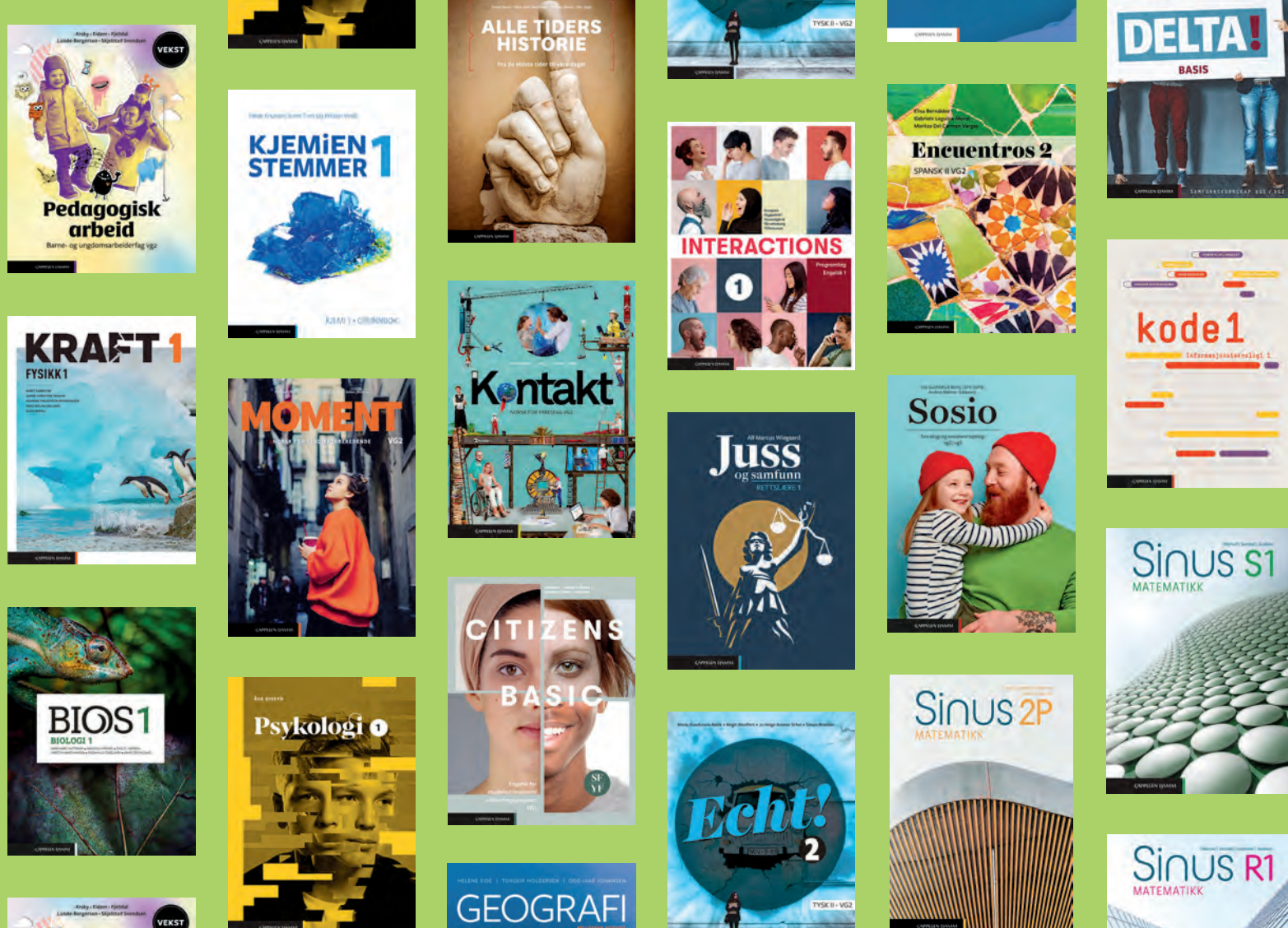
Til forskjell fra de fleste andre presentasjoner av undervis-

Boka beskriver en femtrinnsmodell som gjør at elevene selv avdekker hva som hindrer dem fra å være motivert for læring.
ILL. SIGBJØRN LILLEENG

ningsopplegg i skolen blir SAMM ikke utelukkende beskrevet i en bok eller i en artikkel. Prosjektet blir også anskueliggjort gjennom instruktive og gode nettsider, for øvrig utarbeidet i samarbeid med Universitetet i Agder. En videregående skole og en ungdomsskole har også bidratt, i tillegg til forskere ved UiA. Femtrinnsmodellen har i ulike varianter blitt anvendt i foreløpig ti kommuner og sju videregående skoler på Sørlandet, blir det opplyst om i boka.

Et grundig arbeid ligger bak SAMM-prosjektet. Med boka til Langeland og Horverak blir det mulig også for lærere i andre deler av landet å gjøre seg kjent med metodikken. Teksten deres er velskrevet, og referansene til faglitteratur er opplysende og etterrettelige. Boka kan anbefales til alle som arbeider med ungdom, motivasjon og psykiske helseplager.

LÆREMIDLER VIDEREGÅENDE SKOLE

Se nyhetene til fagfornyelsen vg2!

Nyheter
2021

Alle nye læreverker til vg2 fellesfag og programfag finner du på **cdu.no**. Les mer, bestill vurderingseksemplar og meld deg på webinarer med presentasjoner av de nye læreverkene. Digitale vurderingseksemplar blir tilgjengelig før bøkene er på lager. Logg inn på **cdu.no**, gå til **Min side** og velg **Vurderingseksemplar**.

GÅ TIL **CDU.NO/VGS**

Se de nye læreverkene	Bestill vurderingseksemplar
Meld deg på webinar	Se digitale vurderingseksemplar

CAPPELEN DAMM

formidling
av kunnskap
vårt ansvar
siden 1829

Flere læreverker til programfagene kommer i perioden mai til august fordi læreplanene først ble vedtatt siste del av mars.

Omsetjingsprogram i sidemålsundervisninga

Tastetrykk er inga erstatning for innsikt

● **Torgeir Parr Dimmen**
senterleiar, Nasjonalt
senter for nynorsk i
opplæringa
FOTO PRIVAT

«Kompetansemåla når ein ikkje med nokre enkle klikk på ein datamaskin med Apertium installert.»

Stadig meir avanserte omsetjingsprogram gjer det vanskeleg for lærarar å vurdere elevane sin nynorskkompetanse, skriv Torgeir Parr Dimmen.

FOTO HARALD F. WOLLEBÆK

Ny teknologi må møtast med ope sinn og vilje til å leite etter konstruktive bruksmåtar.

Tilgang på stadig meir avansert omsetjingsteknologi gjer det vanskeleg for lærarar å vurdere elevane sin faktiske kompetanse i nynorsk sidemål. Korleis kan skulen møte denne utfordringa? Her er ikkje det enkle det beste.

Omsetjingsprogrammet Apertium skaper heftig debatt i norsklærarmiljøet. Dette gratisprogrammet har etter kvart blitt svært godt. Elevane kan laste det ned på eigen pc, noko som gjer det vanskeleg for lærarane å gi ei fagleg sikker vurdering av elevane sin nynorskkompetanse med utgangspunkt i skriftlege arbeid., både heime og på skulen.

Nokre foreslår å løyse problemet med å slutte å gi eigen karakter i sidemål. Dette kan fjerne eit akutt kontrollproblem i sidemålsvurderinga, men er ikkje eit godt svar på den grunnleggande utfordringa dei nye digitale verktøya gir i mange skulefag.

Eksamensformene i norskfaget er mogne for revisjon, men i denne debatten er det overhengande fare for å kaste barnet ut med badevatnet. Det er tydeleg illustrert i ordsiftet i aviser, tidskrift og sosiale medium. Her er det mange krav om at ikkje berre sidemålsskarakteren, men heile opplæringa i skriftleg sidemål skal skrotast.

Når dette skal drøftast, er det snakk om heilt andre språkpolitiske problemstillingar enn i spørsmålet om ein, to eller tre karakterar i norskfaget.

Kvifor skal så skuleelevar i bokmålsområde bruke mykje tid og energi på å lære om nynorsk og å skrive nynorsk sjølve når ein snart kan produsere ei rimeleg bra omsetjing frå bokmål til nynorsk berre ved nokre tastetrykk?

Det enkle svaret på det er at skulefaget «norsk» omfattar både bokmål og nynorsk. Dette er det sjølvsgagne grunnlaget både i læreplanane, opplæringslova og i den nye språkløva.

I den nye læreplanen (LK20) er det understreka at det norske språkmangfaldet, inkludert dei to variantane av skriftleg norsk, både er ein verdi vi skal ta vare på og ein ressurs som bør utnyttast i opplæringa. Elevane skal møte begge språka heilt frå småskuletrinnet. Etter kvart skal dei prøve ut og få meir systematisk opplæring i å skrive, og

kompetansekravet i vidaregåande trinn 3-planen er at eleven skal «mestre språklige formkrav på hovedmål og sidemål og skrive tekster med etterrettelig kildebruk og et presist og nyansert språk.» Dei skal også «gjøre rede for endringer i talespråk i Norge i dag og reflektere over sammenhenger mellom språk, kultur og identitet».

Desse kompetansemåla når ein ikkje med nokre enkle klikk på ein datamaskin med Apertium installert. Det krev fleire års systematisk opplæring av kompetente lærarar.

Og for at ein lærar eller lærarstudent skal kunne kallast kompetent, eller fullt ut sertifisert for yrket, må hen ha reell eigenkompetanse både i nynorsk og bokmål. Det gjeld både i nynorsk- og bokmålsområde, og ikkje berre norsklærarar.

Opplæringa i nynorsk i bokmålsområde er ikkje eit lite valfritt tillegg som utan vidare kan veljast bort eller erstattast med teknologi som sikrar rette bøyingsendingar og ordstilling i ein tekst. Det er ein sentral del både av skulefaget norsk og av det ein kan kalle «danninga» for born og ungdom som veks opp i Noreg.

Læreplanen i norsk inneheld både store, overordna mål, til dømes om danning og identitet, og meir avgrensa, konkrete mål, til dømes om formuleringsevne og rettskriving. Dette er grunnlaget for det som skal skje i skulen. Sjølve undervisninga skjer på svært varierte måtar, avhengig av mange variablar. Tilgangen til stadig betre digitale hjelpemiddel, inkludert omsetjingsteknologi, er ein av dei. Dette utfordrar nokre av dei tradisjonelle måtane å drive undervisning og vurdering på, og må difor møtast med ope sinn og vilje til å leite etter konstruktive bruksmåtar.

Utdanningsdirektoratet er for tida i gang med ein grunnleggande gjennomgang og revisjon av eksamensformata i alle fag. Mykje tyder på at det blir endringar om ikkje så lenge, også for norskfaget. Det blir spanande å sjå korleis dei ulike digitaliseringsutfordringane er foreslått løyst.

Slå sammen elevenes valg

● **Torfinn Høivaag**
lærer ved Oppeid skole,
Hamarøy i Nordland
FOTO PRIVAT

Skolene burde ha større frihet til å bestemme både innhold og lage fagplaner.

Fremmedspråk, fordypning og arbeidslivsfag må slås sammen med valgfagene. Timetallet for valgfagene må utvides, og skolene må få økt frihet. Elevene må også kunne få velge vurdering med eller uten karakter.

I tiden som elev i ungdomsskolen på 1980-tallet kunne jeg velge og påvirke min egen skolehverdag på en flott måte. Antall timer valgfag økte hvert år, og jeg valgte blant annet maskinskriving, korps/instrument, ballspill, tysk og friluftsliv. På det meste hadde jeg seks timer i uken med valgfag, og jeg vil si at valgene jeg gjorde både har formet meg og hatt stor betydning for meg i voksen alder. Interessen for ballspill/idrett, friluftsliv og språk har påvirket mitt yrkesvalg og gjort en positiv inngripen i min fritid, både som utøver og medborger i samfunnet.

Som lærer før 1997 fikk jeg også anledning til å undervise i valgfag etter M 87. I tillegg til å undervise i noen av fagene nevnt over, underviste jeg også i sjakk. Valgfagene var i stor grad lokalt forankret, og lærernes kompetanse og engasjement i for eksempel lokalmiljøet, munnet ut i et bredt utvalg av muligheter for elevenes valg. Dette igjen bidro til å styrke samholdet i lokalmiljøet, rekrutterte til lokale foreninger, som bridgeklubben, heimevernungdommen, korpset med flere. I sum hadde dette stor positiv innvirkning på livet i nærmiljøet.

Jeg synes det er gjort et godt arbeid med utviklingen av læreplanene for valgfagene. Imidlertid synes jeg skolene burde ha større frihet til å bestemme både innhold og lage fagplaner. Ønsker skolen å ha sjakk som valgfag, synes det i dag vanskelig å finne plass til det innenfor de sentralt gitte valgfagene; aller nådigst kan en gjennomføre det som en del av et valgfag, men ikke som et selvstendig fag. Det er synd, fordi forskning peker på mange positive sider ved å spille sjakk. Det har vel heller aldri vært et bedre tidspunkt for å spille sjakk som nå, siden interessen er større enn noensinne. I tillegg har «faget» langt større muligheter med sine digitale løsninger enn det hadde den gangen jeg underviste i det. Samme problemstilling får en dersom en ønsker å tilby tegning som

eget fag. Det hjelper lite at tegning kan gå inn som en del av et annet valgfag.

Når det gjelder fremmedspråk, fordypning og arbeidslivsfag, mener jeg disse burde gå inn i valgfagene. Det er jo nettopp valg elevene gjør! Valgfagene burde få økt timetall (4,5 timer per uke på 10. trinn) slik at en har rom for å velge både språk og andre interesseområder.

I min tid som elev kunne jeg velge om jeg ville ha karakter eller ikke i valgfagene. Så vidt jeg husker fra tiden det ble innført obligatorisk karakter i valgfagene, var tanken at såkalt svake elever skulle få uttelling ved søking til videregående skole ettersom valgfagene ofte kunne gi disse elevene karakterer på høyt nivå og bidra til å heve snittet. I utgangspunktet en god tanke. Imidlertid vil det ved mindre skoler med få elever ikke kunne tilbys valgfag for alles ønsker. Noen må ta til takke med tredjevalget sitt, noe som igjen kan påvirke motivasjonen og resultatet.

I tillegg synes jeg det kunne vært greit for elevene å gjøre et valg med hensyn til karakter, i en tid unge måles og veies for alt de gjør og er i en sårbar alder. Det kan være positivt at de som ønsker det kan slippe å bli vurdert, men bare nyte følelsen av å få lov å velge for seg selv. Jeg ser ingen utfordringer i forhold til opptak til videregående skole heller. Gjennomsnittskarakteren for en elev er summen av alle karakterer delt på antall karakterer. Ønsker du vurdering i to valgfag, blir nevneren antall karakterer + 2.

I Utdanning nr 2/2021 leste jeg at hver fjerde elev velger bort andre fremmedspråk. Jeg drister meg til å påstå at dersom flere elever kunne velge vurdering uten karakter, ville dette redusere frafallet. For enkelte elever vil det å få karakteren 3 eller 4 føles som et nederlag, og derfor velger noen av disse å slutte. Hvis man imidlertid tenker at man velger for å lære, haster det ikke å bli vurdert for hvor god en er. Læring er uansett en prosess som tar tid. Det holder å få tilbakemeldinger som vektlegger hva en er god til, samt veiledning om hva en kan arbeide videre med.

«Valgfagene burde få økt timetall, slik at en har rom for å velge både språk og andre interesseområder.»

Skolebibliotek:

Nå mener de alvor i Sverige

● Aksjon skolebibliotek

Cathrine Bergan,

Skolebibliotekarforeningen i Norge

Idunn Bøyum, Oslo Met – storbyuniversitetet

Ingeborg Eidsvåg Fredwall, Universitetet i Agder

Mari Moen Holsve,

Norske Barne- og Ungdomsbokforfattere

Ann Berit Hulthin, Norsk Bibliotekforening

Heidi Kristin Olsen, Oslo Met – storbyuniv.

Eva Rekve, Leser søker bok

Vibeke Røgler, Foreningen !Les

Åse Kristine Tveit, Oslo Met – storbyuniversitetet

Alle elever i den norske skolen fortjener å få lik tilgang til velfungerende skolebibliotek.

Den svenske regjeringens nye utredning om skolebibliotek (SOU 2021:3) kommer med krystallklar tale: Alle elever skal ha lik tilgang til skolebibliotek. Det slås fast at skolebiblioteket skal være en pedagogisk ressurs i skolen, være bemannet og plassert fysisk på skolen. Kontrasten til Norge er stor: I første utkast til ny opplæringslov (NOU 2019:23) ble det foreslått å fjerne hele begrepet skolebibliotek.

Norge og Sverige har i lang tid hatt ganske lik situasjon når det gjelder skolebibliotek: Tilbudet er ulikt fra skole til skole, bemanningen varierer, og definisjonen på hva et skolebibliotek faktisk er og skal være, har vært og er vag. Resultatet er at mange elever i praksis ikke har tilgang til et fungerende skolebibliotek, det vil si et skolebibliotek med bibliotekar, et hensiktsmessig lokalt plassert fysisk på skolen med et pedagogisk relevant tilbud av bøker og andre medier. Diskusjonen har gått i begge land: Hvordan kan tilbudet gjøres bedre? Trenger elevene skolebiblioteket lenger? Eller trenger de det mer enn noen gang?

Motstridende utredninger fra Norge og Sverige

I desember 2019 la Opplæringslovutvalget i Norge fram NOU 2019:23 Forslag til ny opplæringslov. På tross av bred enighet blant fagpersoner både i sko-

len og i academia om viktigheten av skolebibliotekbruk for å fremme og styrke lesing, har dette ikke materialisert seg i noen nasjonal satsing på skolebibliotek de siste årene. Utvalget argumenter for fjerning av skolebibliotek-begrepet med at dette vil gi skolene større frihet, blant annet til å samarbeide med lokale folkebibliotek.

Vi leser dette som en ansvarsfraskrivelse, og noe som kan oppfattes som et mulig sparetiltak. Det er nemlig stor forskjell på oppdraget til et folkebibliotek og et skolebibliotek. Folkebiblioteket har ikke som mandat å ivareta skolebibliotektilbudet, og er ikke tilrettelagt som en pedagogisk ressurs verken for lærere eller elever. I tillegg ser vi at der folkebibliotekene har skolebibliotekfunksjon, er dette i mange tilfeller en underfinansiert tjeneste (Se Schmidt og Bøyum, 2021, Utdanning nr. 5). I den svenske utredningen er målet å gi elevene lik tilgang til skolebibliotek, mens forslaget til Opplæringslovutvalget kan øke forskjellene i tilbudet til norske elever.

Det er ingen grunn til å tro at å fjerne begrepet «skolebibliotek» fra opplæringsloven vil gjøre skoleeiere og ledelse mer opptatt av å sikre elevene et tilgjengelig og velfungerende bibliotektilbud i skoletida.

I den svenske utredningen (SOU 2021:3) som ble lagt fram i år, er det et poeng at elevene skal ha daglig tilgang til biblioteket.

Utredningen inneholder blant annet følgende forslag som vi mener burde være gode mål for utviklingen av skolebibliotek i norsk skole:

- Skolebibliotekene skal være bemannet. Rektor skal prioritere å ansette en bibliotekfaglig kompetent skolebibliotekar, og det må utdannes flere bibliotekarer for å fylle stillingene.
 - Skolebiblioteket bør være plassert i umiddelbar nærhet av skolen.
 - Skolebiblioteket skal være en pedagogisk ressurs med digitale og analoge medier, preget av allsidighet og kvalitet, tilgjengelig for både lærere og elever.
 - Rektor har ansvar for skolebibliotektilbudet. I tillegg til dette kan vi lese i statsbudsjettet for 2020 at det svenske kunnskapsdepartementet foreslår å bevilge 200 millioner kroner til lesestimulering.
- Også i Norge har det skjedd positive ting i skolebi-

Vi trenger en nasjonal strategi og standard for et velfungerende skolebibliotek, mener Aksjon skolebibliotek.

ILL.FOTO STÅLE JOHNSEN

bliboteksektoren i løpet av den siste tiden.

- Statistikken for skolebibliotekene har kommet inn sammen med den øvrige skolestatistikken, noe som gjør at skolebiblioteket kommer med som en del av kjernevirksomheten i skolen.

- Utdanningsdirektoratet deler ut  rlige midler til tiltak for lesestimulering og folke- og skolebibliotek etter søknad.

- I den nasjonale bibliotekstrategien Rom for demokrati og dannelse peker man på at velfungerende skolebibliotek spiller en viktig rolle for elevenes læring.

I høst vedtok Oslo Kommune en Standard for skolebibliotek, en plan med svært ambisiøse mål for bibliotektilbudet til elever i Osloskolen. Andre kommuner har også vedtatt planer for skolebibliotekene, men det savnes en nasjonal standard, slik det også tidligere har blitt fremmet krav om.

Styrk skolebiblioteket i den norske opplæringsloven

Elever i norsk og svensk skole vokser opp i den samme flommen av informasjon og fragmentert digital tilførsel. Resultatene fra elevtesten PISA i både Sverige og Norge viser at ungdom i liten grad leser av egen lyst på fritiden, og at de heller ikke er flinke nok til å lese tekster kritisk. PISA 2018 viser også at én av fem norske 15-åringer er «lavt-presterende» lesere, som betyr at de ifølge OECD er under nedre grense for nødvendig lesekompetanse i skolegang og arbeidsliv. Det vi vet fra tidligere PISA-undersøkelser, og annen forskning, er at lystlesing er en viktigere faktor for å skåre

høyt på lesetester enn sosioøkonomisk status. De opplagte tiltakene å sette inn her er for det første:   gi tilgang til profesjonell veiledning til variert og spennende litteratur, og for det andre å sette et sterkere trykk på lesing i skolen. Lystlesing pluss mengde- og lengdetrening gir økt leseferdighet.

Skolebiblioteket har fått en ny aktualitet med fagfornyelsen, særlig med tanke på at den aktive elevrollen er blitt tydeligere i planen. Elevene skal tenke kritisk, stille spørsmål, undersøke og utforske. I fagfornyelsen er det også flere kompetansemål som er knyttet til bruk av bibliotek.   nå disse målene vil kreve et godt samarbeid mellom lærer og skolebibliotekar. Den svenske utredningen peker nettopp på styrken i et slikt samarbeid.

En fagutdannet skolebibliotekar kan i samarbeid med lærerne utvikle elevenes medie- og informasjonskompetanse og bidra til elevenes leseyst.

Mange elever melder at bibliotekrommet er et viktig sted i skolehverdagen. Det representerer en trygg arena der elevene har tilgang til en voksenkontakt som ikke skal evaluere dem. For mange er det også en viktig sosial arena, og et sted med arbeidsro og tilgang på alle medier de trenger.

I tillegg til at opplæringsloven bør styrkes, trenger vi en nasjonal strategi og standard for hva et velfungerende skolebibliotek er, slik de nå har fremmet forslag om i Sverige. Alle elever i den norske skolen fortjener å få lik tilgang til velfungerende skolebibliotek.

Kilder:

Nasjonal bibliotekstrategi 2020-2023 - Rom for demokrati og dannelse:
<https://www.regjeringen.no/id2667015/>

NOU 2019: 23 Ny opplæringslov:
<https://www.regjeringen.no/id2682434/?ch=1>

PISA-resultater:
<https://www.utdanningsnytt.no/222159>

Skolebibliotekstandard for Osloskolen: https://aktuelt.osloskolen.no/siteassets/nyheter/skolebibliotekstandard_ude_2020.pdf

SOU 2021:3 Skolbibliotek f r bildning och utbildning:
<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2021/01/sou-20213/>

Bestill annonser for 2021

Utgivelsesplan annonsefrist/utgivelsesdato

7	5. mai/28. mai
8	2. juni/18. juni
9	4. august/20. august
10	25. august/10. september
11	15. september/1. oktober
12	6. oktober/22. oktober
13	27. oktober/12. november
14	17. november/3. desember

**Visste du at
annonser hos
oss sees av
306.000 lesere?**

Kontakt: Mona Jørgensrud i HS Media, mj@hsmedia.no

Kompetanseløftet for lærere må bli mer treffsikkert

Uten støtte fra Statped er det grunn til å frykte at det ikke vil være nok kompetanse blant lærere og ansatte i pedagogisk-psykologisk tjeneste til å fange opp og følge opp elever med lese- og skrivevansker, matematikkvansker, konsentrasjonsvansker og atferdsvansker.

I disse dager skjer en stor omlegging i den faglige støtten norske lærere og ansatte i pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) får på det spesialpedagogiske området. Statped har til nå støttet lokale fagmiljø både i enkeltsaker og på systemnivå. Elever med lese- og skrivevansker, matematikkvansker, konsentrasjonsvansker og atferdsvansker er nå ute av Statpeds mandat. Lærere som har elever med disse vanskene i sine klasserom, skal nå ha kompetanse til å løse disse utfordringene selv, ved hjelp av lokalt PPT. Alle lærere i Norge har elever med slike utfordringer i sine klasserom.

Bakgrunn

I Stortingsmelding 6 «Tett på» fremgår det at ovennevnte spesialpedagogiske områder skal fases ut av Statpeds mandat. Elevgrupper og vanskeområder som er små og spesialiserte, skal fortsatt få hjelp fra Statped, mens de hyppigst forekommende vanskeområdene skal møtes av kompetanse lokalt uten støtte fra Statped. Målet er at alle kommuner og fylkeskommuner, barnehage- og skoleeiere har tilstrekkelig kompetanse tett på barna og elevene til å kunne fange opp og gi et inkluderende og tilpasset pedagogisk tilbud til alle, inkludert barn og elever med behov for særskilt tilrettelegging.

I Stortingsmelding 6 står det: Det nye mandatet vil gjøre det tydeligere for kommuner og fylkeskommuner hva de kan få støtte til fra Statped, og hva de må bygge opp kompetanse på selv. Barne-

hager, skoler og lokale støttesystemer må være i stand til å fange opp og følge opp de fleste barn og elever med behov for særskilt tilrettelegging uten støtte fra Statped.

I stortingsmeldingen fremgår det også at den lokale kompetansen skal sikres gjennom tilskuddsordninger. I forslag til forskriftsfesting av retningslinjer for tilskuddsordning for lokal kompetanseutvikling, omfatter tilskuddsordningen: regional ordning for kompetanseutvikling i barnehage; desentralisert ordning for kompetanseutvikling i grunnskole og videregående skole og kompetanseløft for spesialpedagogikk og inkluderende praksis.

Under mål (1.1 andre kulepunkt) fremgår det at kompetanseløftet skal inkludere kompetanse som er tett på også barn med behov for særskilt tilrettelegging.

Den lokale kompetansen på lese- og skrivevansker, matematikkvansker, konsentrasjonsvansker og atferdsvansker er ikke sikret utover dette.

ADHD Norge og Dysleksi Norge mener at tilskuddsordningene må være tydeligere rettet mot de målgruppene som havner utenfor Statpeds mandat. Gruppen elever med behov for særskilt tilrettelegging er svært bred og sammensatt, med ulike behov. Det tar tid å bygge opp lokal kunnskap om de ulike diagnosegruppene og behov for tilrettelegging. Alle fortjener å bli møtt med kompetanse, forståelse og oppfølging.

I en slik kompetanseoverføring til kommunene har staten et særlig ansvar for å påse at kompetansen faktisk når ut dit den skal, slik at det kommunale tilbudet på lang sikt blir godt.

Lokalt kompetanseløft

Det er bra at staten ønsker å gi norske kommuner og fylkeskommuner et kompetanseløft, men vi er bekymret for at den lokale kompetansen på lese- og skrivevansker, matematikkvansker, konsentrasjonsvansker og atferdsvansker ikke blir sikret. Vi kan risikere at vi om fem år har brukt millioner av kroner på kompetanseheving på det spesialpedagogiske området, uten at lærerne har fått økt kompetanse på disse høyfrekvente vanskeområ-

dene, som de møter hver dag. Våre områder er tatt vekk fra Statpeds mandat, men det er ikke sikret at de samme områdene får et kompetanseløft i alle kommuner og fylkeskommuner.

Hvem skal definere behovet?

Kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende praksis rulles nå ut. Første søknadsfrist er alt ute. Dette er en ny ordning som har gått mange hus forbi. Hver kommune og fylkeskommune skal nå lage sine egne planer, der de skal definere hva slages kompetanse de mangler lokalt. Dette gjelder også små kommuner.

Hvem skal være med å definere hva din skole egentlig har behov for? Hvem skal definere hva som er god nok kompetanse? Hvordan blir brukerne tatt med i disse prosessene? Er det læreren i klasserommet som ønsker seg mer kompetanse på dyskalkuli, brukeren som savner lærere med kompetanse på ADHD, eller kommunalsjefen som tror kommunen trenger mer kompetanse på å skrive gode vedtak?

Vi er sterkt bekymret for at det blir rullet ut kompetansepakker uten at de det gjelder blir tatt med på råd. Det er satt som en forutsetning at universitets- og høyskolesektoren (UH) skal levere dette kompetanseløftet. Vi som brukerorganisasjoner vet at det er svært sprikende kompetanse rundt i norsk lærerutdanning på disse områdene. Det er direkte naivt å tro at all den kompetansen Statped har på områdene, kan erstattes av kurs-tilbud fra UH-sektoren. UH-sektoren selv trenger et kompetanseløft på dette området.

Det er en god idé å gi et skikkelig kompetanseløft til norske kommuner og fylkeskommuner, men da må standarden defineres først. La oss starte med å definere hva slags kompetanse alle lærere trenger og ønsker, hva slags støttefunksjoner læreren trenger i sitt arbeid, og hva slags systemer alle skoler må ha på plass.

Denne diskusjonen vil vi som brukerorganisasjoner gjerne være med på. Vi tror at vår kompetanse på området er avgjørende for å få til dette løftet i praksis.

● **Nina Holmen**
fagsjef, ADHD Norge
FOTO ADHD NORGE

● **Åsne Midtbø Aas**
pedagogisk rådgiver,
Dysleksi Norge
FOTO STUDIO BETH

Kunstig intelligens Ett hode foran alle andre

Tidkrevende oppgaver løses raskere med kunstig intelligens!

Lag Timeplan

Med kunstig intelligens lager Transponder timeplanen for hele skolen i lyntempo.

Lag timeplan på 10 minutter!

- Les inn grunndata
- Sett opp ansatte, klasser, rom og fag
- La Transponder Timeplan gjøre resten

Anonymiser bilder

Ikke alle foresatte ønsker å dele bilder av barna sine. Med automatisk ansiktsgjenkjenning kan Transponder gjøre ansikter ugjenkjennelige før bildet deles.

Del bilder rett fra mobilen!

- Send bilder rett fra mobil-appen
- Anonymisering gjøres automatisk
- Valg for anonymisering kan også endres etter at bildene er sendt

● Elevkartlegging

Nasjonale prøver er upålitelige

På Utdanningsnytt.no 16. februar 2021 bringer kunnskapsminister Guri Melby forslag om nye, tilpassede prøver i skolen. Ideen med tilpassede prøver er det eneste riktige når det gjelder vurdering for læring. Men jeg blir litt i tvil når jeg leser at et mål er at prøven skal «gi skolen informasjon om hvordan eleven har utviklet seg faglig». Når Melby i tillegg vil beholde de nasjonale prøvene og gjentar påstanden om at de nasjonale prøvene gir «informasjon om kvaliteten på undervisningen» og at målet med dem er å «sammenlikne kunnskapsnivået», tviler jeg mer på det nye tiltaket. Tiltaket skal også være sentralt styrt og obligatorisk å gjennomføre med rapportering, noe Melby mener ikke skal gi lærerne merarbeid.

Nasjonale prøver gir minimal kunnskap om kvaliteten på undervisningen. Det er altfor mange variabler i felles prøver (kvaliteten på undervisningen, lærerne, læremidlene, metodene, testene, dagsformen, elevene) til å konkludere om kvalitet. Jeg har gjennomført en undersøkelse av 1511 elever gjennom 12 år (snitt 126 elever pr år, fire-seks klasser) hvor elevene ble vurdert med fellestester. Tester, undervisningsinnhold, læremidler, metode og lærer var de samme, men resultatene steg og sank hvert år, og varierte også mellom klassene hvert år. Eneste innfaktor som endret seg, var elevene. Klassenes tilfeldige sammensetning var faktoren som virket inn på resultatet. Da stemmer det ikke at fellesprøver forteller om kvaliteten på undervisningen, selv om påstanden gjentas flere ganger.

Nasjonale prøver brukes til å «sammenlikne kunnskapsnivå», klasser, skoler og kommuner imellom. Slik bør de ikke brukes. De er nemlig ikke pålitelige, grunnet for mange variabler. Slik sammenlikning er til skade for de fleste klasser/skoler/kommuner.

Vektleggingen flyttes fra læring til «hvem er

Retningslinjer for leserbrev og fagartikler

Vi er glade for at du vil bidra med debattinnlegg, innspill og kronikker. Se vår forfatterveiledning her: utdanningsnytt.no/247121

Vurdering som skal brukes i skolen, bør brukes for å gi bedre læring for elevene. «Vurdering for læring» er for elevene. Vurdering for forskere, aviser og politikere er «vurdering av læring».

ILL. TONE LILJENG

best». Dessuten skaper fellestester tapere blant elevene. De hemmer læring, i stedet for å fremme læring. Vurdering som skal brukes i skolen, bør brukes for å gi bedre læring for elevene. «Vurdering for læring» er for elevene. Vurdering for forskere, aviser og politikere er «vurdering av læring».

Med dette som bakgrunn forstår jeg ikke at Melby vil beholde de nasjonale prøvene, når hun viser så stor innsikt at hun mener at tilpassede prøver er et «bedre verktøy for tilpasset opplæring» og dessuten gir elevene «en bedre opplevelse». For det er riktig. Under forutsetning av at lærerne har kontroll over prøvene. De må ikke være obligatoriske, og resultatet må ikke rapporteres. Da forsvinner læringsmålet. Det blir viktigere å tilfredsstille forskere og politikere, enn at elevene lærer mer.

Hovedmålet med elevtesting må være at eleven skal lære mer! Da er tilpassede tester mot tilpassede mål riktig.

Trygve Wasa
pensjonert lærer/rektor

● Ope brev til kunnskapsminister Guri Melby

Totalt ubrukelege smittet

Fredagen før påska såg eg kunnskapsminister Guri Melby i Dagsnytt 18. Eg lurar på om du eigentleg jobbar for lærarar og elevar? Det er ikkje oppfatninga eg har, diverre.

Det første eg vil ta opp, er smitterettileiarar i skolen. Eg hadde seks veker praksis no i vår og såg korleis desse rettelleiarane ikkje fungerer i praksis. Å halde éin meter til andre er umogleg både for elevar og lærarar. Det finst skolar som er såpass små at kravet ikkje fungerer i korkje klasserom eller gangar. I tillegg spør eg meg korleis det skal vere nok? Ein lærar er potensielt i kontakt med 30-100 elevar per veke. Desse elevane har mange fleire «nærkontaktar» enn sine faste nærkontaktar, fordi læraren deira møter såpass mange andre elevar. Kva er logikken i at lærarane må møte såpass mange i skolen, men samstundes berre sjå to personar på fritida? Det er vanskeleg å sjå korleis dette tek vare på elevar og lærarar. Per dags dato er alle elevar sårbare, både dei som slit heime, dei som slit på skolen, og det finst elevar med smittefrykt.

Vi lærer på lærarhøgskolen at feltarbeid er viktig: å bruke faget i praksis, sjå korleis praksis og teori kan avvike frå kvarandre og bli kjende med yrket som lærar. Før ministarar og regjeringa fremmer ting som kan sjå bra ut på papiret eller høyrast flott ut i teorien, bør dei samle seg feltkunnskap frå skolen. Ein lærar skal vere til stades i situasjonar, løyse dei og sjå korleis ting fungerer. Dette burde ha vore eit krav til politikarar òg. Både smitterettileiarar og korleis faga skal vere delte kan sjå pent ut på papiret, men i felten kan ting vere kompliserte å få gjennomført på ein måte som gagna framtidens borgarar, lærarar og samfunnet.

Mens eg skriv om samfunnet og framtidens borgarar, vil eg gjerne ta med det nye forslaget til endringa i vidaregåande skole. Eg studerer til lektor i språkfag, med norsk som hovudfag og engelsk som fag to. Den vanlege praksisen er å ha samfunnskunnskap i tillegg til eitt av språkfaga. Regjeringa vil fjerne timar i fellesfaga og gjere fleire av dei til valfag. Kor gjennomtenkt er det? Mellom anna ser ein på samfunnsfag, historie og naturfag som dannelsesfag. Desse er, i tillegg til norsk, engelsk og matematikk, fag som skal danne elevane til å bli gode medborgarar og forstå korleis verda heng saman. Dette er viktige fag for å skape gode debattar, reflekterte menneske og ei forståing av kvifor ting skjer og korleis dei kan

Har du noko på hjartet?

Meiningane dine er viktige for oss. Send debattinnlegg, innspel og kronikkar til debatt-ansvarleg Ståle Johnsen på debatt@utdanningsnytt.no. Debattinnlegg kan vere på maks 2000 teikn, inklusive mellomrom. For innlegg på innspelsplass er lengda 2000-8000 teikn, og kronikkar kan ha ei lengd på maks 8000 teikn. Vi ber alle oppgi fullt namn, adresse og telefonnummer. Redaksjonen set retten til å kutte og redigere i innlegga som vilkår. Innlegg kan òg bli publiserte på Utdanningsnytt.no.

by og regjeringa

ttevernrettleiarar

skje. Det er vanskeleg, med læraruga eg har fått til no, å sjå korleis dette skal gagne samfunnet. Kunnskap er viktig, og kunnskap er makt. Desse elevane som eventuelt vel bort til dømes samfunnsfag, vil ha mangel på viktig kunnskap.

Silje Nathalie Luvåsen
lektorstudent i språkfag

Ein lærar er potensielt i kontakt med 30-100 elevar per veke, men skal samstundes berre sjå to personar på fritida. Kva er logikken i slikt smittevern, spør Silje Nathalie Luvåsen.

ILL.FOTO MAJA LJUNGBERG BJAALAND

Kaares kokebok kurerer programmeringskrisen

- **Elev-vennlig og lettlest**
- **Visuell innlæring - motiverende og gøy!**
- **Helhetlig opplæringsløp**
- **Integreres lett i undervisningen**
- **I tråd med fagfornyelsen**

Bestilles gjennom Tanum, Haugenbok, BS Undervisning/pendel.no eller direkte fra forlaget på bestilling@kaareskokebok.no.

● Pandemien og pedagogisk-psykologisk tjeneste

Utfordrende elever finnes også utenfor Oslo

Gjennom pandemiåret har vi som jobber i skolen lært mye, men elevene, hva har de lært? De vet nok bedre hva som menes med én meter og hva ordet nærkontakt betyr, men hva med skolens faglige innhold? Og hva med de som trenger hjelp fra instanser utenfor skolen for å oppnå læringsmålene?

I artikkelen «Barn og unge i Oslo trenger PP-tjenesten» på Utdanningsnytt.no 15. mars i år skriver Kathe Lundal om at pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) i Oslo har hatt for få kvalifiserte ansatte under hele pandemien til å kunne sikre skolene stabilitet med faste kontaktpersoner.

Også i andre østlandsbyer der smittetrykket har vært stort, opplever vi lærere en hverdag hvor PPT er fraværende. Sånn kan vi ikke ha det.

Undersøkelser viser at pandemien har ført til at mange lærere vurderer å bytte yrke. Ikke fordi de ikke liker å undervise, men lange arbeidsdager, hjemmeskole, rødt og gult nivå, manglende ressurser fordi man ikke kan gå på tvers av kohorter og elever som strever mer enn noensinne, har gjort dem slitne. I slike situasjoner som vi står overfor nå, har man som lærer mest behov for PPT.

Etter et pandemiår har mange lærere inntryk-

ket av at flere elever har falt av lasset. Elever som ellers var motivert for skolearbeidet, forsvinner når de skal følge undervisningen på nett hjemme fra, og spesialundervisning forsvinner. Rundene med hjemmeskole gir innblikk i elevenes hverdag, noe som ofte gir grunn til bekymring.

PPT jobber tett mot skolene for å hjelpe barn og unge det er bekymringer rundt, enten faglig eller sosialt. PPT har god kunnskap om hvordan man kan snakke om skoleutfordringer eller vanskelige hjemmeforhold med barn. PPT hjelper også lærere i å identifisere og utrede hva eleven trenger hjelp med. De har kunnskap om hvordan tilrettelegge for eleven og hva slags hjelp eleven har rett til.

En dag skal vi alle samles i klasserommene igjen. Hvordan tror dere det vil bli for elever som har blitt nedprioritert, til tross for at skolen har ytret bekymring? Tapt læring er bare én av utfordringene eleven vil møte. Hva med tilhørighet og følelsen av å være inkludert som en del av fellesskapet? Inkludering er så mye mer enn bare å ha venner. Det er å bli sett, hørt og verdsatt for den man er og å få oppgaver tilpasset sine forutsetninger slik at man kan være en del av læringsfellesskapet på skolen. For å få til dette er det avgjørende å fange opp de elevene som strever, enten med læring eller andre forhold. I en krevende tid kan PPTs manglende tilstedeværelse få fatale konsekvenser for elevene våre.

Til alle politikere: Ikke glem oss som bor utenfor Oslo. Vi har også utfordrende elever.

Malin Jørgensen

lærer og mastergradsstudent i tilpasset opplæring, Høgskolen i Innlandet

Pedagogisk-psykologisk tjeneste har vært fraværende ikke bare i Oslo, men også i andre Østlands-byer der smittetrykket har vært stort. Sånn kan vi ikke ha det, skriver Malin Jørgensen.

ILL. TONE LILJENG

● Pandemien og renhold i omsorgsbyggene

Urovekkende redusert renhold av omsorgsbygg i 2020

En fersk analyse, gjort av Norsk Kommunalteknisk Forening (NKF), av «Tilstandsbarometeret for kommunale bygg» viser økt omfang i 2020 av feil og mangler knyttet til renhold av omsorgsbygg. Mens ett av ti bygg hadde feil eller alvorlige mangler i 2019, har nå to av ti feil eller alvorlige mangler. Tallene varierer fra år til år, men endringen i 2020 er nokså markant. Én forklaring på dette er kommunenes behov for omprioritering av renholdressursene, særlig på skoler og barnehager, i 2020 i lys av smittekravene knyttet til pandemien.

Analysen tar for seg innvendig renhold i lys av forskriftsmessige krav knyttet til om renhold utføres i henhold til planene, om periodisk/hovedrenhold er gjennomført og dokumentert, om renholdsentralen er tilfredsstillende, om det er tilrettelagt for effektivt renhold (overflater, himling, hyller, garderobe, gulv, rister, matter).

Mange har fått økt forståelse for hvor viktig renhold er, ikke bare i en pandemi. Det er bra at kommunene etter hvert har fått kompensert noe av de ekstraordinære kostnadene som har kommet som følge av pandemien. Når det gjelder renhold, er det imidlertid grunn til å reflektere over hva som bør være normalen. NKF håper og tror de folkevalgte som skal vedta kommunebudsjetter fremover, vil ha større oppmerksomhet og forståelse for at renhold ligger på et nivå som trolig vil være høyere enn før. Eksempelvis er det ikke sikkert vi lenger vil synes det er normalt «at alle som går i barnehage hele tiden er forkjølet og syk». Målet må være godt renhold i alle kommunale bygg når hverdagen kommer tilbake.

NKF er en ideell organisasjon av, og for, norske kommunalteknikere og har over 400 virksomhetsmedlemmer, der 95 prosent av norske kommuner er representert.

Rune Aale-Hansen

administrerende direktør
Norsk Kommunalteknisk Forening

● Frafall i videregående skole

Kun 64 prosent av norske skoleelever fullfører videregående skole på normert tid. Vi mener regjeringen bør våge å prøve nye skolemodeller, skriver innsenderne.

FOTO PEOPLEIMAGES/ISTOCK

Vi trenger en skole for livet

Kun 64 prosent av norske skoleelever fullfører videregående skole på normert tid, ifølge Statistisk sentralbyrå. Én av fem har ikke fullført etter 5/6 år. Regjeringer har de siste 20 årene forgjeves forsøkt å øke fullføringen.

I Perspektivmeldingen 2021 løfter regjeringen målet om at ni av ti skal fullføre og bestå videregående skole i 2030. Vridning i etterspørselen etter arbeidskraft mot arbeidskraft med fagutdanning og høyere utdanning, sammen med innvandring fra grupper med lavt utdanningsnivå, øker faren for hardere konkurranse om jobber som krever mindre formell kompetanse. Det tilsier at flere må fullføre videregående skole.

Folkehøgskolene har knapt frafall, mindre enn én prosent per år. KFUK-KFUM Norge har lang erfaring med folkehøgskoler. Pedagogikken bidrar til selvutvikling og livsmestring. Kunnskapsdepartementet behandler nå vår søknad om å pilotere en helt ny skolemodell i Norge, en som kombinerer videregående opplæring med folkehøgskolepedagogikk. Elever tilbys ett års skolegang der manglende fag og undervisningstid «tas igjen», slik at de får et fullverdig vitnemål fra videregående skole.

Mange elever mangler bare få fag i videregående utdanning. Årlig mister om lag 5500 elever retten til videregående opplæring, selv om de ikke har oppnådd studie- eller yrkeskompetanse. Av elever i kategorien «ikke fullført» mangler mange bare ett eller to fag.

Regjeringen bør våge å prøve nye skolemodeller for å oppnå gevinstene ved at flere unge fullfører videregående. Frafallsproblematikk er ikke særs norsk. I Danmark er det etablert «efterskoler»; ett-årige internatskoler etter ungdomsskolen med folkehøgskolepedagogikk. I Sverige brukes folkehøgskolene kombinert med «gymnasskolan». Om lag 15 prosent av et svensk ungdomskull benytter muligheten. Norge må legge ideologiske argumenter til side og prøve ut den svenske modellen.

Øystein Magelssen | generalsekretær

Kristin Walstad | leder for politikk og samfunnskontakt
begge i KFUK-KFUM Norge

Foto: Adobe Stock

Som medlem i Utdanningsforbundet får du bladet Utdanning og ett valgfritt tidsskrift

Du kan velge mellom tidsskriftene:

Første steg (for barnehage), **Bedre Skole** eller **Yrke**.

Du kan også abonnere på fagbladet

Spesialpedagogikk til medlemspris. Bladene utgis både i papirutgave og som e-blad.

Du kan bestille og endre dine abonnement her (for medlemmer):

Min side: udf.no/min-side/mine-abonnement

Medlemsservice: medlem@udf.no / Tlf. 24 14 20 00

Ikke medlem, men ønsker abonnement?

E-post: abonnement@utdanningsnytt.no

● Matematikk

Myter om Høyres matematikk-firer

Det er viktig å ha strenge opptakskrav for å bli lærer, men kravet om karakteren 4 i matematikk er et uklokt symbolsk feilskjær. Høyres «mattefirer» stenger døren for søkere med høye karaktersnitt. Disse kunne blitt den viktige læreren som utgjorde forskjellen for elever i norsk skole. Å stenge høyt kvalifiserte og motiverte søkere ute fra lærerutdanningen er en skandale, ikke bare for søkerne og profesjonen, men også for elevene.

Igjen og igjen har vi hørt Høyres representanter si «vi har rekordmange kvalifiserte søkere til lærerutdanningen». Dette stemmer ikke. Til de utdanningene matematikk-fireren gjelder for, viser tall fra Samordna opptak en nedgang på 629 kvalifiserte søkere i fjor, og totalt rundt 10.000 ukvalifiserte søkere. Fra dem hører vi hvert år historier om studenter med skyhøye snitt som ikke får bli norsklærer grunnet matematikk-karakteren sin, og som Høyre derfor sender over til andre studier.

Vi hører også Høyre si: «Flere gjennomfører lærerutdanningen etter innføringen av mattekravet». Det er korrekt at Nifu (Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning) peker på at matematikk-kravet har økt gjennomføringen i lærerutdanningene. Nifu peker imidlertid på at dette best forklares gjennom at studentene generelt har flere karakterpoeng fra videregående etter innskrifningen av matematikk-kravet. Professor Kjetil Bjørvatn fra Norges handelshøyskole konkluderer på samme vis i sine studier. Karakterer i matematikk ser ikke ut til å bety noe mer enn karakterer i andre fag, og karaktersnittet fra videregående skole er viktigere enn karakteren i matematikk. Med andre ord kan et snittkrav være mer effektivt for å få flere studenter til å gjennomføre, enn matematikkfireren alene.

Vi mener at opptak til grunnskolelærer- og lektorutdanningene burde skje ved å stille krav til 40 skolepoeng. Vi vil skrote Høyres «mattefirer». 40 skolepoeng er et strengere krav enn den smale matematikkfireren, men klokere fordi det vil rekruttere et bredt faglig mangfold til lærerutdanningene.

«Det må være karakterkrav i matte fordi matte er en grunnleggende ferdighet i alle fag», argumenterer representantene fra Høyre og legger nedlatende til at matematikkfireren dessuten kun gjelder den enkleste matematikken på videregående. Vi mener det må være høyere utdanning som sikrer oss læringsutbyttet vi trenger for å bli de

Høyres «mattefirer» stenger døren for søkere med høye karaktersnitt. Disse kunne blitt den viktige læreren som utgjorde forskjellen for elever i norsk skole.

ILL.FOTO ERIK M. SUNDT

beste lærerne for våre fremtidige elever.

Pedagogstudentene sier derfor nei til Høyres symbolske matematikkfirer og ja til et mangfold av dedikerte, kvalifiserte og motiverte lærere i alle skolens fag! Da bør den smale mattefireren erstattes med snittkrav på 40 skolepoeng.

Elise Håkull Klungtveit leder av Pedagogstudentene i Utdanningsforbundet

● Språk

Språklova må føre til ein ny nynorskpolitikk

25. mars vedtok Stortinget ei ny språklov for Noreg. I første paragraf vert det slege fast at føremålet er å fremje nynorsk som det minst brukte av dei to norske skriftspråka.

Den nye språklova opnar eit nytt kapittel i norsk språkhistorie. For første gong er det lovfesta at det offentlege har eit særleg ansvar for å fremje nynorsken. Språkpolitikken må aktivt favorisere og forskjellsbehandle nynorsken heilt til det er like lett å vere nynorskbrukar som bokmålsbrukar i Noreg.

Noregs Mållag har venta på denne lova i over femten år. Vi har jobba hardt for ei lov som er endå meir offensiv på nynorsken sine vegner, men gler oss over den historiske føremålsparagrafen. Den forpliktar. Mållaget meiner denne lova no vil leggje føringar for arbeidet til alle som sit rundt Kongens

● Lærerne lavt prioritert i pandemiplanene

Det er på høy tid at fagforeningene rasler med sablene

Hvorfor tør ingen si rett ut at lærerne har lav prioritet og elever i barneskolen høy prioritet i myndighetenes koronaplaner? En kommunal skole-sjef i Viken skriver at «vi har sterke føinger» for å opprettholde fysisk undervisning, mens nasjonale myndigheter sier, og skriver, at dette er lokale beslutninger. Og hvor er logikken i at barnehagebarna og elevene i barneskolen har høy prioritet, mens de voksne som har nærkontakt med disse barna, ikke nevnes i prioriteringene, hverken lokalt eller nasjonalt, men bare utsettes for ansvarsfraskrivelse fra både kommune og stat?

Vi vet fra nyere statistikk at smittetrykket er høyt i barnehager og barneskolen. Taushetsplikten forbyr meg å gi eksempler, men for noen lærere er smitten nær nok til at elever blir holdt hjemme av foreldene fordi de er bekymret for smitte.

Det er greit for myndighetene, for disse elevene kan jo få tilbud om undervisningsopplegg hjemme. Opplegg som lærerne lager, i fritiden sin. Ubetalt.

bord, i dag og i framtida.

Dette må føre til eit taktskifte for norsk språkpolitikk, med mange målretta tiltak for å fremje nynorsk i alle delar av det offentlege. Kåra for nynorsk må vere eit omsyn i all politikkutforming.

Vi meiner regjeringa snart skal opp til sin første store eksamen når dei i løpet av året skal leggje fram ei ny opplæringslov. Det må bli ei opplæringslov som styrkjer nynorsken i skulen. Dei må omsetje intensjonane i språklova til praksis og syte for at nynorskelevane får ein betre skulekvardag og ei like god lese- og skriveopplæring som bokmålslevane.

Peder Lofnes Hauge
leiar i Noregs Mållag

Rett på sak

Hvorfor tør ikke kunnskapsministeren og statsministeren legge føringer for Folkehelseinstituttet om at for eksempel eldre lærere skal prioriteres i vaksinekøen? spør Kim Pilgaard.

ILL. FOTO YLVA TÖRNGREN

De samme lærerne er altså tvunget til nærkontakt med resten av kohorten sin, fordi kommunen har «sterke føringer» på at barna må ha fysisk undervisning i stedet for å ha hjemmeundervisning for hele klassetrinnet. Hvor er logikken? Er det noen som tør svare?

Når debatten går i mediene, og foreldre og folk med hjemmekontor gir uttrykk for meninger om at lærerne bør få vaksine, da er det taust fra myndighetene. Bli myndighetene presset av journalister, prater de om «30-årige lærere», underforstått at smitte ikke er så farlig for unge mennesker. Min kone er 62 år, og mange av kollegene hennes er i samme aldersklasse. Noen av dem har ektefeller som er enda eldre.

Er det ingen myndigheter som tør stå fram og si at lærerne har lav prioritet? Tør ikke kunnskapsministeren og statsministeren legge noen sterke føringer igjen hos Folkehelseinstituttet (FHI) for at for eksempel eldre lærere skal prioriteres i vaksinekøen? Og hvor er fagforeningene? Jeg er oppmerksom på at Utdanningsforbundet har skrevet til FHI i januar og ennå ikke fått svar. Hvorfor rasler de ikke med sablene?

Er det ingen ledere med guts i dette landet?

Kim Pilgaard

● Vold i skolen

Ta ansvar for gjelden

● **Kari Grøtterud, Reidun Johansen, Anne Marie Lenngren, Knut Systad, Ingebjørg Tinjar, Sigrid Vang, Ingrid Vennerød og Reidar Øxnevad**

Utdanningsforbundets pensjonister i Kongsberg

Volden i skolen fortsetter.

Utdanningsetaten i Oslo må svare for seg. Hva kan Utdanningsforbundet nå gjøre?

Arbeidstilsynet har utført tilsyn hos Utdanningsetaten i Oslo for å undersøke hva som blir gjort med voldsproblemet i skolen. Arbeidstilsynet førte tilsyn ved ti skoler i 2019, og ni av skolene fikk pålegg. Disse må utbedre rutinene for å forebygge og håndtere vold i skolen.

40 prosent av lærerne i en undersøkelse opplyser at de ikke får nødvendig hjelp til å håndtere utagerende elever. Dette er alvorlige tall. Jorunn Folkvord i Utdanningsforbundet Oslo sier til Aftenposten 6. april 2021: – Man kjenner på maktesløshet når man kommer hjem fra jobb og kan telle bite- og kloremerker.

En lærer har lidd særlig mye etter en volds-episode: Clemens Saers. I 2014 ble han angrepet av en fremmed elev, idet han ville beskytte sin elev. Angriperen tok kvelertak. Saers ble reddet, trolig fra døden, av én av sine elever. Etter det har han brukt år av sitt liv for å bedre lærernes trygghet på jobb. Han har fått rettens ord for at Arbeidsmiljøloven gjelder også for lærere. Retten har likedan slått fast at arbeidsgiver hadde forsømt seg idet arbeidsgiver ikke

hadde informert ansatte om voldsfaren fra en elev. Retten karakteriserer arbeidsgivers opptreden som sterkt klanderverdig. Forsømmelsen var ikke grov nok til at kommunen etter loven kunne idømmes oppreisningsansvar. Men mye takket være denne saken har Arbeidstilsynet nå kommet sterkere på banen når det gjelder vold i skolen.

Saers har stått på i kampen for å få fastslått Utdanningsetatens ansvar for lærernes trygghet. Saken er nå ferdig i rettssystemet. Rettssakene har gitt den skadelidte læreren rettsutgifter på til sammen ca. 1,7 millioner kroner. Enkeltpersoner og lokallag har støttet saken gjennom en spleis. Men fortsatt gjenstår ca. en halv million kroner som Saers må stå for.

Saers er 25 prosent ufor på grunn av angrepet. Utdanningsforbundet har latt Saers være alene om å føre saken og å bære utgiftene. Forbundet har fortsatt mulighet til å gjøre opp for seg ved å støtte denne læreren, som med egne krefter og midler har gått foran i kampen. Det er en skam å la ham stå igjen med stort økonomisk tap. Det er på tide at Utdanningsforbundet tar over den gjelden Saers nå sitter igjen med. Det er vår felles sak.

Vi skylder Saers stor takk!

Rektorutdanning og styring

● **Øyvind Sørreime**
tidligere rektor
i Stavangerskolen

FOTO TOM-EGIL JENSEN

Tiden er kanskje inne til å dreie styringssystemet i skolen i en mer tillitsbasert retning.

ILLUSTRASJON Tone Lileng | post@tonelileng.no

Det er fem hovedområder i den nasjonale rektorutdanningen: Elevenes læringsmiljø, Profesjonsfellesskap og samarbeid, Styring og administrasjon, Utvikling og endring og Lederrollen. En undersøkelse gjort ved rektorutdanningen i nettverket ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) tyder på at det ene hovedområdet i studiet, Styring og administrasjon, ikke prioriteres høyt blant skoleledere. Av 410 selvvalgte fagtekster som skolelederstudenter i NTNU-nettverket skrev i løpet av studieperiodene 2009-2014 og 2014-2016, viser undersøkelsen at kun fire prosent av fagtekstene dreide seg om styring i skolen.

Det kan det være flere mulige årsaker til. Brattvoll og Næss, som gjorde undersøkelsen, peker eksempelvis på at rektorstudenter i sin lederpraksis er mer opptatt av pedagogiske og interne organisatoriske utfordringer enn av overordnede strategiske styringsaspekter. Av andre mulige årsaker nevnes at temaet Styring og administrasjon kan ha blitt stemoderlig behandlet i undervisningssammenhengen, eller at temaet har det de beskriver som en lengre inkubasjonstid, altså at studiestedet trenger mer tid til å bygge opp et fullt ut relevant studietilbud for studentene innen Styring og administrasjon, enn for de andre fire hovedtemaene. Uansett forklaring konkluderer Brattvoll og Næss med at Styring og administrasjon i liten grad har fått den oppmerksomheten som kravspesifikasjonen fra Utdanningsdirektoratet legger opp til.

Styring og administrasjon

I Utdanningsdirektoratets konkurransegrunnlag for høyskolers og universiteters anskaffelse av nasjonal rektorutdanning i perioden 2020-2025 er skolens samfunnsoppdrag kjernen i kravspesifikasjonen for Styring og administrasjon, og omtales slik:

Rektor er ansvarlig for at skolens samfunnsoppdrag blir utført. Dette innebærer at rektor handler på vegne av sentrale og lokale myndigheter. Det

forutsettes at rektor kjenner og følger lov og forskrift, herunder læreplanverket. Rektor har også ansvar for å ha god intern administrasjon, styring og kontroll av skolens virksomhet.

Rektors evne til å lede lærere og øvrige medarbeidere i henhold til nasjonalt og lokalt vedtatt politikk vil være avgjørende. Rektors evne til regelverksetterlevelse er også avgjørende for å forebygge, håndtere og følge opp saker på en god måte.

Innholdet i Styring og administrasjon vektes ulikt på rektorutdanningen ved de forskjellige studiestedene.

Oslo Met – storbyuniversitetet skriver eksempelvis at rektorutdanningen skal gi studentene generell kunnskap om lover, regelverk og rettigheter for skolesektoren, og generell kunnskap om administrasjon og styring i offentlig sektor.

Universitetet i Oslo legger i sin innholdsbeskrivelse vekt på at studentene lærer og øker forståelsen av styringen i skolen, av hvordan skoledata brukes for å styrke læringsresultater og læringsmiljø, og om skolejuss.

Norges Handelshøyskole vektlegger at studentene tilegner seg kunnskap om økonomistyring og andre styringsparametere (brukertilfredshet, læringskvalitet og pedagogikk generelt) som de gjennom måling og evaluering av kvantitative data bruker til strategisk organisasjonsutvikling, styring og budsjettering innenfor skolen.

Handelshøyskolen BI løfter i studieinformasjonen spesielt fram kunnskap som skaper forståelse for hvordan styring, som i BI-studiet betyr skoleeffektivitet, elevdata, juridiske rammebetingelser og skoleeierstyringsmodeller, påvirker elevenes læringsutbytte.

NTNU legger i sitt studietilbud vekt på at studenten får inngående kunnskap om hvordan skole og utdanning styres og forvaltes på en slik måte at skolen ledes i samsvar med lov og avtaleverk.

Selv om studiestedene, også de som ikke er nevnt her, har en faglig godt forankret tilnærming til kravspesifikasjonene i rektorutdanningen, tyder den nevnte NTNU-undersøkelsen likevel på at temaet om styring ikke treffer skoleledernes erfaringsbakgrunn godt nok. Jeg skal fra en rektors ståsted derfor trekke fram en side ved styring som kan gjøre temaet Styring og administrasjon mer relevant, nemlig dynamikken som oppstår i styringens møte mellom politikk og profesjonelt skjønn. >

«Styringssystemet er avhengig av skolelederes og læreres anerkjennelse.»

Elevens
Læringsmiljø

Leder-
rollen

styring og
administrasjon

Profesjons-
fellesskap
og
samarbeid

Utvikling og
endring

«Kanskje er tiden inne til å dreie styringssystemet i skolen i en mer tillitsbasert retning?»

Politikk møter profesjonelt skjønn

Skolens samfunnsoppdrag er kjernen i rektorutdanningens tema Styring og administrasjon. Samfunnsoppdraget er juridisk forankret i opplæringsloven, i særdeleshet i paragraf 1, formålsparagrafen, og i de forskriftsfestede læreplanene, inklusiv Overordnet del-verdier og prinsipper for grunnopplæringen. Det betyr at Styring og administrasjon har et selvsagt juridisk anliggende, men det har dessuten et politisk og pedagogisk perspektiv.

Det politiske perspektivet knyttes til myndighetenes styringssystem og til hvordan det brukes. Mål- og resultatbasert styring er det bærende styringsprinsippet i det nasjonale kvalitetsvurderingssystemet (NKVS) i utdanningssektoren. NKVS speiler de politiske veivalgene som myndighetene har gjort for at skolen skal lykkes med samfunnsoppdraget, og det legger premisser for hva skolene blir målt og vurdert etter.

Styringssystemet er avhengig av skolelederes og læreres anerkjennelse: Uten anerkjennelse, ingen legitimitet. Uten legitimitet, ingen virkning. NKVS har til nå hatt denne anerkjennelsen, men signaler fra skolehold tyder på at den gradvis svekkes. Usikkerheter knyttet til påliteligheten ved tallmaterialet i statistikkene og erfaringer med feilaktig bruk av statistikkene er eksempler på slike signaler. Andre signaler, som at kvalitetsvurderingssystemet bare genererer kunnskap om en liten del av det brede samfunnsoppdraget, at kvalitetsvurderingssystemet bare delvis matcher skolens samtidskontekst, at skoleledernes og lærernes profesjonsidentitet skvises, og at mål- og resultatstyring ikke skaper en bedre skole for elevene, bidrar også til å svekke styringssystemets anerkjennelse blant skoleledere og lærere.

Det pedagogiske perspektivet er knyttet til hvordan skoleledere i nært samarbeid med lærere bruker sitt profesjonelle skjønn i utførelsen av

samfunnsoppdraget. Profesjonelt skjønn forstås her som en praksis der ulike kunnskap tolkes og brukes ut fra den erfarings- og forskningsbaserte kompetansen som skoleledere og lærere har.

Denne kompetansen har blitt vesentlig styrket gjennom deltakelse i skoleutviklingssatsinger som Vurdering for læring, Ungdomstrinn i utvikling og Desentralisert kompetanseutvikling. Skolelederes og læreres masterutdanninger, bruken av lærerspesialister, og praksisforankring i lærerprofesjonens etiske plattform har også økt den erfarings- og forskningsbaserte kompetansen.

Der politikk møter pedagogikk, eller mer presist – der politikk møter profesjonelt skjønn – oppstår det en styringsdynamikk som enten fremmer eller hemmer utførelsen av samfunnsoppdraget. Styringssystemer som verdsetter og forholder seg konstruktivt til ulike kunnskapsgrunnlag, ulike forståelse, ulike standpunkt og ulike holdninger genererer en dynamisk drivkraft som fremmer utviklingen i samfunnsoppdraget, mens styringssystemer som neglisjerer ulikheter og ikke anerkjenner dynamikken som en drivkraft i systemet, hemmer denne utviklingen.

For å lykkes med skolens brede samfunnsoppdrag forutsettes det et styringssystem som i tillegg til å baseres på kunnskap fra pålitelige data fra prøver, tester og undersøkelser, også baseres på skoleledernes og lærernes erfarings- og forskningsbaserte kompetanse. For det er her skoleledernes pedagogiske og interne organisatoriske hverdagsutfordringer ligger, og det er her grunnlaget for skolelederes og læreres anerkjennelse av et styringssystem ligger. Det beste styringssystemet er foreløpig ikke utviklet. Kanskje er tiden nå inne til å dreie styringssystemet i skolen i en mer tillitsbasert retning?

Kilder:

Brattvoll, M. og Næss, N.G. (2020): Kan rektorutdanningen styres? I Dons, Nilsen og Skrøvset Ledelse innenfra (2020). Bergen: Fagbokforlaget.

Sørreime, Ø. (2020): Tillit og styring i skolen. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Utdanningsdirektoratet (2019): Konkurransgrunnlag for anskaffelse av nasjonal rektorutdanning 2020-2025. Oslo.

UTDANNINGS
FORBUNDET

Trenger du flere medarbeidere?

Kjøp stillingsannonse og bli eksponert her:

- Stillingskarusellen på Utdanningsnytt.no
- Nyhetsbrevet fra Utdanningsnytt.no
- Sosiale medier
- Stillingsutlysning på Lærerjobb.no

ANNONSEKONTAKT:

Mona Jørgensrud i HS Media

E-post: mj@hsmedia.no

Telefon: 911 73 473

UTDANNINGSNYTT.NO Lærerjobb.no

Løsningssetningen med navn og adresse sendes
Utdanning i e-post innen 18. mai:
kryssord@utdanningsnytt.no
To vinnere får boksjekk.

Marie Ruud | juridisk rådgiver i Utdanningsforbundet

FOTO ELISABETH WATHNE

Lov
og
rett

Feriebestemmelser

Her vil jeg kort ta for meg ferie generelt, samt se på problemstillinger som ofte går igjen.

Etter ferieloven har arbeidstaker rett til 25 virkedager ferie hvert år. Lørdag regnes som virkedag etter loven, og 25 virkedager utgjør fire uker og én dag. I tillegg til feriedagene etter ferieloven har undervisningspersonell en tariffestet femte ferieuke, som samlet utgjør 30 virkedager ferie i året.

Avvikling av ferie og feriepenger

Man har både rett og plikt til å avvikle ferie. Dette gjelder også når man skifter arbeidsgiver. Arbeidsgiver har på sin side plikt til å sørge for at full ferie avvikles. For undervisningspersonell er det fastsatt gjennom tariffavtale at hele ferien (fem uker) avvikles sammenhengende med avslutning siste virkedag i juli måned. Den ekstra ferieuken man har etter fylte 60 år, bestemmer man selv når avvikles.

Dersom man ikke har opptjent tilstrekkelig med feriepenger til å dekke lønnsbortfallet under ferien, er man som hovedregel ikke nødt til å ta ferie. Dette gjelder imidlertid ikke der virksomheten stanser driften helt eller delvis i forbindelse med ferieavviklingen, hvilket er tilfelle for skoler.

Det finnes imidlertid en særbestemmelse i hovedtariffavtalen om feriepenger første arbeidsår for undervisningspersonell, hvor lærere skal ha utbetalt full lønn i juni måned dersom de opptjente feriepenger gir et lavere utbetalt beløp. Bestemmelsen gjelder kun for lærere i sitt første yrkesår etter fullført utdanning og som er ansatt for minst ett år.

Sykdom

Det følger av ferieloven at dersom du blir syk før ferien, kan du kreve å få utsatt hele ferien til senere i året. For å ha rett til utsatt ferie må du ha vært 100 prosent arbeidsufør. Dersom du blir syk i ferien, kan du kreve at et tilsvarende antall virkedager ferie utsettes og gis som ferie senere i ferieåret. Retten til ny ferie gjelder bare ved egen sykdom, og både ferieloven

og hovedtariffavtalen angir at kravet om erstatningsferie må dokumenteres med legeerklæring.

For lærere, som avvikler hele ferien sammenhengende frem til siste virkedag i juli, betyr det at det kun er sykdom i denne perioden som gir rett til erstatningsferie.

All lovbestemt ferie som av ulike årsaker ikke er avviklet i løpet av ferieåret, skal overføres til påfølgende ferieår. Eksempelvis gjelder dette tilfeller der man ikke har fått tatt ut ferie på grunn av sykdom. Det er ikke adgang til å erstatte lovbestemt ferie med utbetaling av lønn, med mindre arbeidsforholdet avsluttes.

Oppsigelse

Ved oppsigelse fra arbeidsgiver kan ikke arbeidsgiver legge ferien i oppsigelsestiden uten arbeidstakers samtykke. Dette gjelder imidlertid ikke dersom oppsigelsestiden er tre måneder eller mer. Da kan arbeidsgiver kreve at ferien avvikles i oppsigelsestiden innenfor rammene av ferieloven.

Sier man opp selv, vil det ikke ha noen innvirkning på allerede avtalt ferieavvikling. Allerede avtalt ferieavvikling kan heller ikke endres på grunn av oppsigelse, med mindre arbeidstaker samtykker.

En aktuell problemstilling i forbindelse med oppsigelse er om man kan kreve å få ta ut ferie i oppsigelsestiden. Arbeidsgiver har siste ordet når det kommer til når ferien skal avvikles slik at utgangspunktet er at man ikke kan kreve det. Man kan imidlertid kreve ferien avviklet før oppsigelsesfristens utløp dersom det ikke vil være tid til å avvikle ferie innenfor hovedferieperioden eller ferieåret.

Dersom du ikke får avviklet ferie inneværende år før du avslutter et arbeidsforhold, har du krav på å avvikle ferie hos ny arbeidsgiver så fremt du tiltrer ny stilling innen 30. september samme år.

«For å ha rett til utsatt ferie må du ha vært 100 prosent arbeidsufør.»

Fra forbundet

● Utdanningsforbundet

Hege Valås | nestleder

FOTO STIG WESTON

Barnehagen er barnas offentlige møteplass

Vi snakker ofte om at barnehagelærere jobber i en todelt barnehagesektor: halvparten privat og halvparten offentlig. Men alle barnehagelærere er med på å gi barn en offentlig arena, et sted som er tilrettelagt for dem. Og denne verdien er like viktig i private som i kommunale barnehager.

Begrepet «offentlig» defineres slik i Store norske leksikon: offentlig, som alle har adgang til, åpen, allmenn, eller som angår alle. Ut fra en slik beskrivelse er alle barnehager en offentlig arena, enten de drives av kommunen, en frivillig organisasjon eller et privat selskap. Barnehager er underlagt en formålsparagraf og en rammeplan som er politisk vedtatt, fordi mål, innhold og arbeidsmåter i barnehagen angår alle. Vi har i fellesskap bestemt at barnehagen skal være like god for alle barn, og alle har rett til en plass. Vi skal i hver kommune ha et samordnet opptak. Vi finansierer barnehagen med våre felles midler, men fortsatt må de som bruker barnehagen betale en egenandel. Utdanningsforbundet mener at barnehagen, i likhet med all annen utdanning, skal være gratis.

For tiden er et hurtigarbeidende utvalg i gang med å foreslå prinsipper og retningslinjer for hvordan vi kan bruke fellesskapets midler til å finansiere barnehagesektoren. Utdanningsforbundet er representert i gruppen, og arbeider etter fire målsettinger:

For det første skal offentlige penger bidra til gode barnehager som gir et likeverdig tilbud til alle barn. Vi skal ikke ha A- og B-barnehager. For det andre skal alle barnehager kunne tilby like gode arbeidsvilkår til de ansatte. Det tredje kriteriet er at alle barnehager skal underlegges demokratisk styring og

kontroll. Sist, men ikke minst, skal pengene som bevilges til barnehage, brukes til barnehage. Utdanningsforbundet mener at barnehagedrift ikke kan ha privat utbytte som målsetting. Denne politikken ble vedtatt på vårt landsmøte.

Noen mener at vi gjennom denne politikken motarbeider arbeidsplassen til de som jobber i private barnehager. Da bør vi huske at dette er et prinsipp som det er stor politisk enighet om, hva angår skolen. Det var sågar en regjering fra Høyre som innførte en regel i friskoleloven som sier at alle offentlige bevilgninger skal komme elevene og skolen til gode. I Norge er dette ansett som fornuftig politikk, fordi vi ser utdanning som et fellesskapsprosjekt. Og det er jo ikke slik at lærere har mistet arbeidsplassene sine av den grunn.

Alle barn har rett til en barnehageplass i Norge, Utdanningsforbundet har kjempet for denne retten. Vi arbeider også målrettet for en høyere andel barnehagelærere. Vår politikk vil ikke skape færre arbeidsplasser for barnehagelærere, så mye er sikkert. Og arbeidsplassene er ikke viktige i kraft av hvilken «eier» som driver dem. Utdanningsforskeren Thomas Dahl har skrevet om det merkelige begrepet «skoleeier»:

«Det er ikke kommunestyret eller fylkesting som er den egentlige eier, men vi – du og jeg – og alle som har demokratiske rettigheter i landet. Den offentlige skolen «eies» av samfunnet, til og med private har det offentlige et eierskap til, siden det i hovedsak er det offentlige som finansierer privat skoledrift.»

Slik er det også for den utdanningsformen som heter barnehage.

«Utdanningsforbundet mener at barnehagedrift ikke kan ha privat utbytte som målsetting.»

Skole- og barnehageansatte må prioriteres i vaksineøkøen

Utdanningsforbundet ber regjeringen prioritere vaksinerings av lærere og andre ansatte i skole og barnehage. Sammen med tre andre fagforeninger har Utdanningsforbundet sendt brev til regjeringen om saken.

Det er en felles henvendelse fra Utdanningsforbundet, Fagforbundet, Norsk Lektorlag og Skolenes Landsforbund som nå er sendt. I brevet står det blant annet at:

Smittesituasjonen i Norge utvikler seg, og nå er snart de høyest prioriterte risikogrupperne vaksinert. Myndighetene endrer dessuten prioriteringen i vaksinerings på grunn av en ustabil og uforutsigbar smittesituasjon og mutert virus som smitter lettere blant barn og unge. Dette endrer viktige forutsetninger for vaksineprioriteringen, og gir en klar forventning om at lærere og personell som har elev- og barnekontakt i skole og barnehage, nå må prioriteres for vaksinasjon.

Haster med tiltak

Nestleder Hege Valås i Utdanningsforbundet mener det haster å prioritere ansatte i skoler og barnehager og sier til VG at:

– Et mutert virus som smitter mer blant barn og unge, kombinert med de generelle utfordringene det er å overholde smitteregler for nettopp de aldersgruppene, har skapt en helt annen smitterisiko for lærere og andre ansatte i barnehage og skole. Vi mener derfor at disse må prioriteres i vaksineprogrammet.

Hun sier belastningen er enorm og at det kan føre til en kollaps om det ikke skjer en endring snart.

Kunnskapsminister Guri Melby (V) sier til avisen at FHI (Folkehelseinstituttet) har fått i oppdrag å revurdere vaksinestrategien ut fra forskjellige elementer – blant annet om det er enkelte yrkesgrupper som skal prioriteres opp.

Ifølge VG holder FHI døren på gløtt for at både studenter og ansatte i utdanningssystemet kan flyttes fremover i vaksineøkøen.

Utdanningsforbundet ber igjen om at lærere i barnehage og skole prioriteres i vaksineøkøen.

FOTO MOSTPHOTOS

I Stortingets spørretime 28.04 stilte Torstein Tvedt Solberg (A) spørsmål til kunnskapsministeren om når ansatte i skoler og barnehager kan forventes å få en avklaring fra regjeringen om hvorvidt de vil prioriteres opp i vaksineøkøen.

Før sommerferien

Kunnskapsministerens svar var at Folkehelseinstituttet ikke har gitt noen anbefaling om å prioritere lærere, men at de fra regjeringen har fått beskjed om å vurdere dette.

– Først etter at risikogrupperne er vaksinert, vil

vi vurdere andre grupper for vaksinerings, blant annet lærerne, sa Melby.

På gjentagende spørsmål fra Tvedt Solberg om når regjeringen vil ta denne avgjørelsen, svarte Melby av FHI skal gi sin anbefaling i midten av mai.

– Vurderingen fra regjeringen vil komme i god tid før sommerferien, sa Melby.

Også skolebyråd i Oslo, Inga Marte Thorkildsen (SV) har bedt Melby om snarlig vaksinerings av ansatte i barnehager og skoler.

En rekke land har allerede prioritert vaksinerings av lærere.

Disse sidene er utarbeidet av kommunikasjonsavdelingen i Utdanningsforbundet.

Hvilken forsikring er riktig for din sykkel?

FOTO ANNA-JULIA GRANBERG

Nå er sykkel- sesongen i gang

Vår + sykkel = sant, men dessverre er dette også høysesong for sykkeltyvene. Bare det siste året kan forsikringsselskapene melde om en kraftig økning av antall sykkeltyverier. Det er profesjonelle aktører som går etter dyrere sykler og el-sykler. Så hva trenger du av forsikring?

Har du innboforsikring i Utdanningsforbundet, er sykkelens din dekket for inntil 40.000 kroner når du tar den ut av huset. Er du på reise, er det reiseforsikringen som gjelder, dekningssummen er den samme. Har du en sykkel som har en samlet verdi på over 40.000 kroner, bør du vurdere en egen sykkelforsikring, denne får du til rabattert pris hos Tryg Forsikring.

Les mer på våre nettsider [udf.no](https://www.udf.no).

– Skal bruke tida p

– Kjøkkenassistenter og vaktmestere har blitt fjernet i mange barnehager, og styrernes tid har blitt mindre. Nå gjøres deres arbeid av grunnbemanningen som bør ha oppmerksomheten på barna. De skal ikke bruke sin pedagogiske kunnskap på administrasjon og praktisk arbeid, sier Utdanningsforbundets Hege Valås.

Utdanningsforbundet ga i april skriftlig innspill til regjeringens initiativ om en strategi for et kvalitetsløft for barnehagene mot år 2030. I forbindelse med dette peker Hege Valås, nestleder i Utdanningsforbundet, på at man nå må investere i to ting: Kunnskap og tid.

– Vi har de siste årene stjålet tid fra barna. Vi har lagt flere oppgaver til, og blant andre styrerne føler at de blir trukket vekk fra barna.

Hun viser til at kjøkkenassistenter og vaktmestere over flere år har blitt fjernet i mange barnehager.

– Arbeidet de gjorde, må fortsatt gjøres, og nå gjøres det av dem som bør ha oppmerksomheten rettet mot barna. Kort sagt har barn fått mindre tid med de ansatte, og mange barnehagelærere bruker sin pedagogiske kunnskap på administrasjon, sier hun.

Utdanningsforbundet mener det er på høy tid at denne utviklingen snus nå.

– Bemanningsnorm og barnehagelærernorm er veldig viktige redskaper for å få til dette, og vi må utvikle dem videre, sier Valås.

Regjeringen vil før sommeren presentere strategien som skal styrke kvaliteten i barnehagene frem mot år 2030.

Utdanningsforbundet har kommet med innspill til denne strategien både gjennom innlegg på en konferanse, i dialogmøter og nå i skriftlig innspill. Og Valås trekker spesielt fram to faktorer som barnehagelærere har slitt mye med.

– Barnegrupper er de siste to tiårene blitt større, og åpningstider er blitt lengre, uten at vi har kompensert med nok bemanning. Dette kan

Over flere år er mange støttefunksjoner blitt borte i barnehagene, og disse jobbene må blant annet gjøres av barnehagelærere. Slik skal det ikke være, mener Utdanningsforbundet og gir beskjed til regjeringen.

ILLUSTRASJONSFOTO LINDA CARTRIDGE

ikke fortsette, sier nestlederen.

Hun er tydelig på hvor ressursene må brukes i årene framover.

– Utdanningsforbundet vil at vi skal bruke kreftene, og pengene, på å styrke den opplevde kvaliteten i barnehagene. Vi må investere i kunnskap og tid nær barna.

Utdanningsforbundet mener det viktigste for å videreutvikle kvaliteten fram mot år 2030 er:

- Andelen barnehagelærere må økes til minst 50 %
- Bemanningsnormen må styrkes
- Økte ressurser til ledelse. Det må være en tilste-

å barna

deværende styrer i hver barnehage med tilstrekkelige ressurser til å lede og følge opp arbeidet

- Kapasiteten og vilkårene for å ta videreutdanning må styrkes.
- Det må framskaffes tid og arenaer for refleksjon, samarbeid og utvikling av praksis.
- Barnehagelærerutdanningens innhold og finansiering må styrkes.
- I tillegg er Utdanningsforbundet opptatt av hva barna synes er viktig. Derfor foreslås det å styrke forskningsmiljøer som behersker metodikk som gjør barn til aktører i barnehageforskningen. Dette

kan gi nyansert kunnskap om barns erfaringer og opplevelser i barnehagen.

– Vi setter pris på at kunnskapsministeren inviterer partene til å være med og utarbeide en slik strategi og har selvfølgelig også en forventning om at det vi kommer med, tillegges vekt. Vi regner også med at partene gis en rolle i oppfølgingen av strategien på samme måte som vi har i strategien for lærerutdanning, avslutter Valås.

Kurs

Spesialundervisning i et inkluderende skolemiljø

5. mai starter et digitalt kurs som går over fire dager (5., 6., 10., og 11. mai). Kurset er en del av kursrekken til Utdanningsforbundets spesialistutdanning i pedagogisk-psykologisk rådgivning, men er også svært relevant for spesialpedagoger, sosiallærere, rådgivere, lærere og skoleledere. Temaer på kurset er: «Fra psykososialt miljø til skolemiljø - hva innebærer det?», «Lærerens kompetanse og elevenes læring», «Psykisk helse eller uhelse - og konsekvenser for læring» og «Lærerens relasjonelle mot». Kursholder er Mirjam Harkestad Olsen, professor i spesialpedagogikk ved UiT Norges arktiske universitet, og seniorrådgiver i Statped. Kursavgift.

Hvordan kan læreren legge til rette for spesialundervisning i et inkluderende skolemiljø?

FOTO KATHRINE LUNKE

Sammen om FoU-arbeid i skole og barnehage

7. mai inviterer vi til gratis seminar om FoU-arbeid (forskning og utviklingsarbeid) i skole og barnehage. Nær sammenheng mellom praksisfeltet og utdanningsforskning er viktig for at forskning oppleves som relevant. Med dette seminaret ønsker vi å støtte opp under FoU-arbeid og et tettere samarbeid mellom lærere og UH-sektoren og diskutere hva som kan være en hensiktsmessig rollefordeling i FoU-samarbeid og hvilke utfordringer og muligheter som ligger der. Innledere er blant andre Anton Havnes og Lise Vikan Sandvik.

Demokrati og medborgerskap i skolen

19. og 26. mai blir det digitalt kurs om det tverrfaglige teamet demokrati og medborgerskap. Målsettingen med kurset er å gi deltakerne noen teoretiske og didaktiske redskaper som kan være nyttige for refleksjon over egen praksis. Kurset har som mål at lærerne får større innsikt i ulike sider ved demokrati og medborgerskap som pedagogiske begreper. Kursholder er Janicke Heldal, professor ved MF vitenskapelig høyskole i Oslo og Høgskulen på Vestlandet. Kursavgift.

Les mer på www.udf.no/kurs

Disse sidene er utarbeidet av seksjon for medlemstilbud i Utdanningsforbundet.

Dine medlemsfordeler

Som medlem i Utdanningsforbundet har du tilgang til unike medlemsfordeler. Flere av dem gjelder også for din familie. Ved å bruke fordelene kan du og de du er glad i sammen få en tryggere hverdag og en bedre familieøkonomi.

Forsikringer til medlemspris

Våre forsikringer er tilpasset ditt yrke og livsfasene du går gjennom.

	Reiseforsikring		Livsforsikring		Studentforsikring
	Innboforsikring		Barneforsikring		Husforsikring
	Grunnforsikring		70+ forsikring		Bilforsikring
	Uføreforsikring		Person 3i1 forsikring		

Rabatt hos Tryg

I tillegg til Utdanningsforbundets spesialtilpassede forsikringer, får du rabatt på private forsikringer hos Tryg. Ordningen gir deg 35 % rabatt på alt fra hytte- til husdyrforsikring. Rabatten er den samme, uavhengig av hvor mange forsikringer du har.

Tryg pluss

Hvis du har privat forsikring i Tryg, får du tilgang til fordelsprogrammet Tryg Pluss. Det gir fordeler som psykologhjelp ved personlig krise, råd fra fagpersoner om bolig, og hjelp ved ID-tyveri eller misbruk i sosiale medier.

Andre medlemsfordeler

- Boliglån hos Nordea Direct
- Billån hos Nordea
- BikeMember sykkelregister
- Overnatting på Hurdalsjøen hotell

Tilbud gjennom Unio

Som medlem i Utdanningsforbundet får du også medlemstilbudene hos Unio. Du får rabatt på alt fra leiebil til hytteleie og turutstyr.

Les mer og bestill på udf.no

Trenger jeg sykkelforsikring?

Hvis du har reise- eller innboforsikring i Utdanningsforbundet, er sykkelen din dekket under en av disse forsikringene. De ulike forsikringene dekker ulike forhold. Dersom sykkelen er ekstra verdifull, kan det lønne seg å kjøpe en egen sykkelforsikring hos Tryg. Har du allerede forsikringer gjennom Utdanningsforbundet, får du 35 % rabatt på sykkelforsikringen.

Les mer på **udf.no**.
Gå inn på **innboforsikring**
og/eller **reiseforsikring**

UTDANNINGS
FORBUNDET

Hold deg oppdatert på
nyheter innen utdanning:
UTDANNINGSNYTT.NO

